

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

I D U N
J U L N U M M E R

Julen närmar sig

önskningarnas och gåvornas speciella högtid!

Julklappsönskningarna kunna lättast uppfyllas genom

KHASANA

Sjuttion till antalet, bilda de en krans av utsökt vackra gåvor, lämpliga för både gammal och ung. Khasana-artiklarna äro alltid välkomna presenter. De förena i sig såväl nytta som lyx och uppfylla städse givarens avsikt med gåvan: att glädja. Då alla äro av samma höga kvalitet, och alla äro likartat parfymerade, understödja de varandra i sin skönhetssträvan. Khasana-artiklarna utgöra en oöverträffad samling av medel för förhöjandet och vidmakthållandet av kroppens friskhet och skönhet. Bland nedanstående Khasana-tilverkningar kan var och en finna en elegant och omtyckt present:

Khasana

*Khasana - parfym
Khasana - puder
Khasana - fickpuder
Khasana - puderpapper
Khasana - talkpuder
Khasana - crème*

*Khasana - parfympåsar
Khasana - eau de cologne
Khasana - toilettvatten
Khasana - rumsparfym
Khasana - hårvatten*

*Khasana - raktvål
Khasana - pomada i tub
Khasana - kristallbrillant
Khasana - brillantin i tub
Khasana - tvål
Khasana - badsalt*

Khasana-artiklarna, som tillfredställa de högsta anspråk, erhållas i alla välsorterade parfymaffärer.

DR. M. ALBERSHEIM / FRANKFURT AM MAIN

FABRIK FÖR FINARE PARFYMER / GRUNDAD 1892

Generalrepresentant för Sverige:

Aktiebolaget Bernhard Maring, Stockholm I.

Telefoner 10968. Norr 24080

IDUNS

JULNUMMER 1924

INNEHÅLL:

Hav! Dikt av Prins Wilhelm. *Sessor i kungaborgen* av Ebba Montén. *Två farkoster* av Selma Lagerlöf. *Vår barndoms käraste julgäster. Pius och Pytia* av Elin Wägner. *Julklappar på mormors tid* av Fleur. *Den tomma stolen* av Bo Bergman. *Gustaf Cederström och hans konst* av Georg Nordensvan. *Trollkäringas locklåt* av Delsbostintlan. *Jultankar* av Gustaf Cederström. *Adam och Eva* av Anna Lenah Elgström. *Finsk jul* av Hagar Olsson. *Berömda konstnärers barndoms-teckningar. Original* av Albert Engström.

Illustrationer av Albert Engström, Gunnar Widholm, G. Lannmark och John Dunge. Reproduktioner av Cederströms tavlor.

Omslagsbild i fyrfärgstryck efter en oljemålning av friherre Gustaf Cederström: "God morgon, gossar!"

Flav!

Av Prins Wilhelm.

Flav, du var min unga brud,
min hjärtanskär en gång.
Jag trodde blint på dina bud
och älskade din sång.

Flav, min bästa vän du var
i söcken och i helg,
när stiltjen silverstrimmor bar
när stormen drog sin bälg.

Flav, du lärde en farlig lek
som krävde ungdomsmod,
med riggens alla knop och stek,
med vindros, logg och lod,

med kokande gryndor utan namn
och brottsjöars blå lavin;
med allt, som möter en sjöman i hamn
på krogar med flickor och vin.

Flav, du lärde mig segla för fullt
när rymden stod vid och blå,
men också att krama rorets kult
när byarna vräkte på

och det gällde trotsa satan och Gud
fast det kved i mastens trä,
och lova upp medan mistlurns ljud
tjöt varnande: Land i lä!

Flav, du lärde när stormen vrok
att det är bättre att reva
än stjälpas runt som en nackstjiv tok
som drunknar fast han vill leva.

Flav, mitt hjärta du tidigt vann.
I stjärnorna stod det skrivet
att du skulle göra gossen till man
och lära honom livet.

Prins Wilhelm

G. JANMARK

Sessor i kungaborgen

Elbfas: Drottning Kristina som barn.
Gripsholms slott.

ATT FÖDAS TILL VÄRLDEN I EN kungaborg är inte alltid detsamma som att födas till en lycklig och ljus barndom. Stundom skifta skuggor och ljus skarpt nog även i den miljön, och många voro de plikter och det tvång, som små prinsar och prinsessor tidigt måste komma underfund med. Den tid, man fick vara barn före Jean Jacques Rousseaus tid var ju

Ehrenstrahl: Prinsessan Hedvig Sofia som barn. Drottningholms slott.

kort även för ofrälse men allt kortare, ju högre föräldrarna stodo på den sociala rangskalan, alltså minimal för de små gossar och flickor, som en dag skulle bära en kunga- eller drottningkrona.

Var det så en regerande drottning ett litet flickebarn skulle bli, då blevo bestämmelserna om hennes uppfostran många och långa. På den berodde ju landets framtid. Så tänkte åtminstone den förmyndarregering, som enligt Gustaf Adolfs önskan skulle sköta styrelsen under hans dotters minderårighet.

Själv hade han känt sig en smula besviknen, när han första gången i stället för den efterlängtdade manliga tronarvingen höll en liten dotter i sina armar. Men så tog fadersglädjen ut sin rätt och med

Stieler: Drottning Josefina som barn.
Stockholms slott.

sitt vanliga soliga leende sade han: »Hon har överlistat oss alla, den här lilla — ty hon är kvinna.» Glad var han väl också att under krigets stormar få ta emot hennes små brev på korrekt tyska, där hon ber honom snart komma hem igen och då ha något vackert med sig till henne.

Men aldrig mer fick den lilla prinsessan återse sin far, istället blev hennes uppfostran en tvistefråga mellan förmyndarna och den vid sin makes död hysteriskt förtvivlade Maria Eleonora. Kristina talar i sin självbiografi om, hur ångestfull hon kände sig i moderns närhet och vid hennes våldsamma sorgutbrott och hon bara tiggde henne om att få återvända till böcker och arbete — mindre av vetgirighet än för att slippa lyssna på moderns jämmer och klagan.

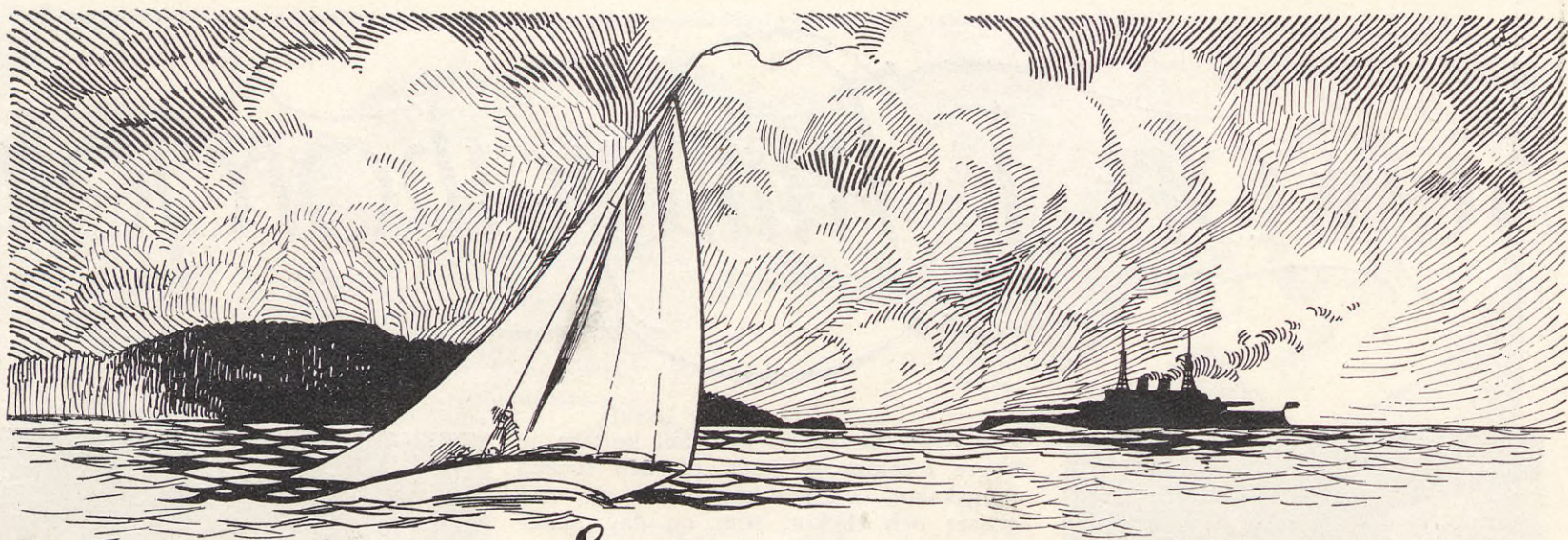
Prinsessan Sofia Albertina som barn.
Gripsholms slott.

Tre till fyra timmar undervisades hon av Axel Oxenstjerna — »der Ockskopf» som Maria Eleonora var älskvärd nog att kalla honom — i de plikter som medföljde hennes höga värdighet. »Ingen lektion, lek eller förlustelse fanns», skriver hon, »som jag inte gärna lämnat för att lyssna på honom. Sex timmar läste hon på förmiddagen och lika många på eftermiddagen, lärde sig vidare att lite dansa, rida och hantera ett gevär med stor skicklighet. Maria Eleonora yrkade på att själv få lära henne »vita et mores» (liv och seder) men efter sitt misslyckade försök att lämna landet ansågs hon väl av regeringen föga lämplig härtill. De fem höga »riksens herrar» höllo istället själva många överläggningar om »hur drottningen uppfödas och instrueras måtte», och tillsatte en del lärare, hovmästare och hovmästarinnor, som skulle vara henne till sällskap »vid måltider och andra

(Forts. sid. 5.)

Ehrenstrahl: Drottning Ulrika Eleonora d. y. som barn. Gripsholms slott.

TVÅ FÄRKOSTER

Av SELMA LAGERLÖF

ALLA DE LUSTFARANDE UPPGÅVO ett rop av hänryckning.

De hade i timal på en liten förhyrd ångbåt rest fram mellan den bohusslänska skärgårdens allra ödsligaste uddar och allra naknaste skär. Himmel, hav och jord voro lika gråa. En envis västan hade, arg och bitande, hela förmiddagen snott om öronen. Inga seglare livade upp utsikten. Några sjömärken, några får på en holme, några mörka skogslinjer åt landsidan, en och annan vit måsvinge, som blänkade till mot den gråa skyn, voro den enda ögonfröjd, som bestods.

För tillfället befann man sig dock inne i ett trångt sund, som av höga, nästan lodräta bergväggar skyddades för varje vind. Allt hade också med ens blivit förvandlat. Här inne återfann man sommarvärmen, lugnet, ja, till och med en smula solsken silade fram genom molntäcket. Bergväggarna voro inte längre nakna, utan klädda med en överflödande grönska. Lövträd och blommande buskar växte här i stillheten i svällande rikedom och hängde sig på vågsammaste vis utöver branterna. Man tyckte sig se en oavbruten kaskad av blad och blommor störta sig ned mot det blanka, brunskimrande vattnet under bergväggen.

Detta sund var alltför inbjudande, för att det skulle ha förblivit obebott. Men till en början voro stränderna så tvärbranta, att det inte lämnade plats varken för villor eller fiskarstugor. Det var tämligen långt inne i sundet, som de resande träffat på undret, som hade väckt deras hänförelse. På ett ställe hade bergväggen dragit sig en smula tillbaka och lämnat fri en landremsa, knappast bredare än en vanlig landsväg. På denna var rest en smal och hög sommarvilla, som tycktes ha själva klippan till bakvägg.

All plats på klipphyllan, som inte var upptagen av huset, var uppfyllt av blommor. Det var högsommar och rosentid, och rosor av alla slag var också vad som lyste de förbifarande i ögonen. De blommade med en färg-

glans, som nästan var plågsam, nådde en storlek, som gick över vanliga mått, spredde en doft, som förvirrade. De funnos där av alla slag, från nyponblomstret till ädelrosen, men de mest framträdande voro dock klängrosorna. De betäckte väggarna på det höga boningshuset, klättrade uppåt taket och fortsatte sedan sin lustiga färd uppåt klippbranten, så högt de kunde komma, så att man till sist i toppen av en väldig ek återfann klätterrosens glöd-röda blomklasar.

Men så härliga de voro, var det dock inte rosorna, som hade förmått ångbåtspassagerarna att i ett samfällt utrop ge luft åt sin förtjusning. I vattnet framför huset låg en liten segelbåt, lång, smal, vitlackerad, med vita silkessegel, kantade med en bård i milt ljusblått. Tre unga flickor voro sysselsatta med att hissa dessa mjuka, glänsande segel och att göra båten klar till avfärd, och dem var det utropet gällde. Alla tre voro smärta, förfina-

unga varelser av en utsökt typ, alla tre voro klädda i tunna, korta florsklänningar av samma snitt, men av olika färg, alla tre sysslade glada och leende med sitt arbete. Vad som gjorde hela anblicken så förvånande var, att man spårade en medveten strävan att uppnå ett helhetsintryck av skönhet. Klänningarna i ljusgrönt, ljusrött och ljusblått voro valda för att höja bärarinnornas skönhet, de unga flickorna voro där som en prydnad för båten, båten låg där framför den rosenbetäckta villan för att smycka den och sundet, det mörka vattnet, de lövbehängda bergväggarna.

Men i samma ögonblick, som det enda ropet av hänryckning hade ljudit, dog det bort.

På land, på översta steget av en kort stentrappa, vid vilken segelbåten var förtöjd, stod en hög, majestätisk kvinna, helt vitklädd. Hon tycktes ha kommit dit i avsikt att nedstiga i farkosten, men hon hade blivit stående liksom för att betrakta en avlägsen syn.

Denna kvinna, som de förmodade vara ägarinna till detta vackra hus, dessa strålande rosor, denna glada segelbåt, hon stod där med ett ansikte förstenat av sorg, med ögonen förbrända av smärta. Ingen vrede, ingen lidelse uttrycktes i hennes ansikte, endast hopplös förtvivlan inför någon oundviklig, oblidkelig olycka.

Man glömde allt det andra, man såg henne ensam. Man skulle ha velat hejda ångbåten för att fråga henne vad hon såg, vad hon fruktade.

En stund förgick, ångaren kom ut ur sundet. Återigen öppnade sig framför de resande vida fjärdar, begränsade av nakna klippstränder. Vinden kom dem till mötes och den ilska kolden. Himmelen tillslöt sig och släppte inte fram den minsta solstrimma.

Skönheten i den syn, som de nyss hade mött, satt dock kvar i ögonen. De sade sig, att om deras lustresa inte hade inbringat något mer än detta, hade den dock inte varit förgäves. De skulle aldrig kunna glöm-

Den gröna, den skära, den blå. —

ma rosorna, som blommade i ektoppen, aldrig den vita båten med silkesseglen, aldrig kvinnan, som stod och skådade in i den gränslösa olyckan. De undrade vem hon kunde vara, om hon hade bott här länge.

»Jag vet vem hon är!» utropade plötsligt en av damerna. »Hon är Freden!»

De andra voro inte långt ifrån att ge henne rätt. Årets tal var 1916, världskriget rasade, man tänkte inte på annat, talade inte om annat än stridens växlingar på de olika fronterna. Fastän man hade sett kvinnan där inne i det undan-gömda sundet som en verklig människa, föreföll det inte orimligt att tänka sig, att man hade sett Fredens gudinna, som hade flytt bort ur den blodbesudlade världen för att gömma sig undan med sina skatter i denna solbelysta, grönskande värld, dit ingen vind nådde, och där hade skapat detta paradiset för rosor och kvinnoskönhet.

Men detta blev inte det enda anmärkningsvärda, som visade sig under utfärden.

Medan de resande ännu sutto och lekte med tanken på fredsgudinnan, pekade en av sjömännen ut med handen.

»Ser herrskapet jagarna?»

De kunde inte alls urskilja den till en början. När de äntligen fingo syn på den, tycktes det dem, att den befann sig på en plats, där ögonblicket förut ingen farkost hade varit att se.

Den visade sig, utan att de hade märkt, att den nalkades. Det var, som om den skulle ha stigit upp ur havet.

Sessor i kungaborgen. (Forts. fr. sid. 3.) samkväm, på det att om några orimliga diskurser, snack eller tal därvid förefalla, som skadliga meningar eller elaka seder förorsaka kunna, de dem då med fog och skäl improbera och förtaga måga.»

Till lekkamrater skulle hon ha jämn-åriga, flickor, »gudfruckteligen och i dygd uppfostrade.»

Så noga var det med en svensk prinsessas uppfostran under stormaktstidens glansdagar. Men så gällde det ju också Rikets unga Fröken, som själv en gång skulle leda landets öden.

Elbfas' porträtt visar kanske inte så mycket av hennes underligt sammansatta karaktär eller hennes »extraordinarie ståtliga ingenium» som en samtida talar om. Här är hon en vanlig liten praktfullt utstyrd prinsessa, vilken liksom andra små flickor ser ut att glädja sig åt de många smyckenas glans och den praktfulla röda och grå brokadklänningen med guldspetsar.

Mindre stränga äro bestämmelserna om följande prinsessors uppfostran — det fanns ju då manliga tronarvingar — och litteraturen om dem är heller aldrig så rik som om Kristina.

Tre år efter Kristinas död i Rom såg åter ett flickebarn dagen i Sveriges kungaborg. Det var Hedvig Sofia, Karl den elftes och hans gemål Ulrika Eleonoras dotter. Festglädjens jubel, som genljudit på gamla »Tre kronor» under Kristinas tid, hade då längesedan tystnat och istället för upptåg och baletter lyssnade man till timslånga predikningar i ortodox anda. Två gånger skulle de kungliga barnen på söndagarna gå i kyrkan och efteråt redogöra för predikans innehåll för modern, som också med intresse följde deras dagliga undervisning.

Som ett havsvidunder såg den ut, som en stor sjöorm, ingalunda som ett skepp. Lång, smal och låg i sitt helgråa skal, strök den fram utmed en brant klippvägg, så att man noggrant kunde märka dess oerhörda fart. Det långa skrovet buktade sig under rörelsen, som om det hade liv. Då det rullade till i en sjö, kunde man se den ljusa rand, som markerade vattenlinjen, blänka till liksom den ljusa undersidan på ett havsdjur.

Ingen människa fanns att se på det, som väl skulle kallas däck. Vad som på andra fartyg var skorstenar och styrhytter tedde sig här som låga upphöjningar, taggar och knölar på odjurets rygg.

Ingenting av människor skapat, kunde vara mera likt ett levande väsende, ingenting mera skräckinjagande. Man kunde inte göra sig kvitt tanken, att vad man såg var en ur djupet uppstigen havsdrake, som nu uppehöll sig på vattenytan för att spana efter något byte, som den ville uppsluka.

Bäst som de resande stodo och sågo på hur den ormade sig fram genom vattnet, gävo de till ett utrop.

Jagaren hade försvunnit in i det lilla sundet, som de nyss hade lämnat.

Alla hade samma tanke. Hur skulle det gå, om den i den smala farleden mötte båten med silkesseglen och de fyra kvinnorna?

En av de lustresande fullföljde liknelsen från en stund sedan.

»Om kvinnan, som vi nyss såg där inne i sundet, var Freden, så var väl det där Kriget», sade hon.

Man fann återigen liknelsen träffande. Jagaren kunde i sanning tänkas vara krigets drake, detta pansrade, mordlystna, människoslukande odjur. Man tyckte sig närvara vid upplösningen av en lång tragedi. Fredsgudinnan, som allt hitintills hade undgått Krigets förföljelser, hade nu upptäckts i sin sista tillflykt, därifrån ingen väg till räddning gavs.

*

Det var några timmar senare. De lustresande hade vänt åter till den lilla Väst-kuststaden, varifrån de hade anträtt sin resa. De hade superat, promenerat längs strandpromenaden och gjorde till sist en titt in i societetssalongen, där dansen fortgick ovanligt livligt, tack vare officerarna på en jagarflottilj, som hade kastat ankar i hamnen.

Det första, de sågo inne i balsalen, var den vita fredsgudinnan och hennes tre uppvaktande tärnor, den gröna, den skära och den blå, alla svävande omkring i en långsam boston i armarna på var sin av de unga flottisterna.

Ingen Perseus hade kommit till deras räddning. De hade blivit ohjälpligt uppslukade av krigsdraken.

Selma Lagerlöf

Glad och skålmaktig framställer Ehrenstrahl här den lilla prinsessan med sin lilla hund bredvid sig. Intresset för idrott, jakt och djur torde hon ha delat med brodern Karl XII, vars älsklingssystem hon var, liksom med den sju år yngre system Ulrika Eleonora, också förevigad av Ehrenstrahls pensel. Allvar, gudsfruktan och enkla seder — det var vad den store

»Lilla sessan», Lovisa, Karl XV:s dotter.

rikshushållaren ville, att hans barn skulle lära sig — något mildrades väl strängheten av den blida modern, för vilken barnen blevo allt.

Maskerader på Drottningholm, glada improviserade fester, ståtliga baler och alltemellanåt en »utfärd» till Humlegården, det var dagordningen vid Lovisa Ulrikas praktfulla och lysande hov, där Sveriges nästa prinsessa, Sofia Albertina

växte upp. Att brodera, måla, musicera fick hon tidigt lära sig. Modern var ju själv sällsynt skicklig häri — liksom att föra en älskvärd och spirituell konversation, uppträda med grace och sirlig värdighet. Tidigt blev den lilla prinsessan moderns älsklingsbarn, ju mer denna kände sig besviken på sönerna. Stor tillgivenhet och ömhet visade henne också dottern under hennes senare dystra år på Svartsjö. Vid 14 år blev Sofia Albertina utnämnd till titulär abbedissa vid Quedlinburgsklostret i Preussen av sin morbror Fredrik den Store, och då Gustaf III satte sig emot hennes giftermål med prins Vilhelm von Hessenstein, fogade hon sig efter hans vilja men ville heller aldrig tänka på någon annan utan förblev hela sitt liv abbedissa av Quedlinburg.

Ännu ett halvsekel och såväl stämningen från rokokons glada fjärlsliv som från stilarnas karneval vid sekelskiftets början — den egendomliga blandningen av trånsjuk och stormande romantik och formsäker nyantik — var förflyktigad.

Borgerligheten kom för några decennier att sitta i högsätet och en välvillig idealistisk reformiver blev tidens lösen.

Flärdfri och intagande, med ett hjärta, som ömmade för de små och lidande i samhället blev drottning Josefine snart en av alla avhållen furstinna, vars älskligt barnsliga charme, då hon ännu var en liten tioårs prinsessa av Leuchtenburg, fångats på duken av hennes landsman Stieler. Hennes dotter Eugenie, som i en allt uppoffrande människokärlek såg livets högsta glädje, och hennes sondotter Louise, »lilla Sessan», leva ännu i ljusaste minne och stå för övrigt vår egen tid för nära för att komma inom ramen av denna lilla studie.

EBBA MONTÉN.

VÅR BARNDOMS KÄRASTE JULGÄSTER

ÄNGLARNA, SOM FULLA AV JUBEL över Frälsarens födelse, först sjöngo för markens herdar om barnet i krubban och den glädje, som skulle vederfaras all världen, ha väl i alla länder och alla tider stått för oss som julbudskapets heliga bärare, där de på vita vingar och strålände av den himmelska glorian nalkades jorden.

»Dejlig er jorden, härlig er Guds himmel» tycker man sig höra från deras läppar, där de på de fromma medeltida konstnärernas tavlor flockas kring krubban i Betlehem, där madonnan själv i stilla höghet tillber den nyfödde.

Sjelva gripna av andakt inför frälsningens under, se vi dem på van Eycks altartavla liksom försjunka i stilla kontemplation, veka och blida möta vi dem hos Filippo Lippi och kanske än skönare — i svärmisk hängivenhet lovsjungande Guds moder — hos hans lärjunge Botticelli, medan de på Stefan Lockners Maria im Rosenhag beställsamt plocka bär ur träden och på Gentile da Fabrianos »Födelsen» fulla av värdigt allvar knäböjande spela fiol. Ljuva och rosiga, strålände av mera jordisk charm tecknas de av Coreggio och än mer av Murillo, vars madonna själv »så

Murillo: Studier till änglar.

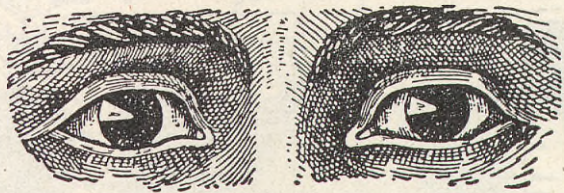

Botticelli: Madonnan omgiven av änglar.

jordiskt skön, så översinnligt sinnlig tar an förklarar andalusiskt kött.» Vad tiden lider träder madonnan och barnet mera i bakgrunden, och julens ängel nalkas ensam med budskapet »Frid på jorden, åt människorna en god vilja», manande alla att vända sina tankar mot barnet i krubban och inför det himmelska undret glömma jordisk strid och ävlan.

Julens ängel — det är högtidens ena budbärare, men vi ha också en annan, knappast mindre kär men kanske mera jordisk — jultomten. Mest är det väl för julklapparnas skull, vi längta efter honom, vår barndoms ärevärdige gamle tomtedärf, som vitskäggig och lastad med ljuva bördor, varje jul infann sig och frågade: »Ha barnen varit snälla?» Det var också en fråga att besvara! Sade man nej, riskerade man ju att gå miste om den docka eller gunghäst man flera veckor vaken eller sovande — drömt om, och att säga ja — tänk att inte vuxet folk insåg det löjliga i att stå och intyga sina egna meriter? Bäst var det ju, om någon av de äldre räddade situationen genom att vitsörda en, då myste tomten belåtet och lämnade fram både önskeklappen och därtill de underbaraste saker, både sådana som överstego alla förväntningar och sådana där nyttiga ting, som man egentligen inte glädde sig så mycket åt men ändå måste tacka för och ta emot.

Men vad har det nu blivit av jultomten, vår barndoms jultomte, han som för bara några år sedan var kärkommen gäst i varje hem, han som kände stigar och vägar i öde landsbygd lika bra som världsstädernas villsamaste kvarter, han, för vilken varken avstånd eller tid existerade? (Forts. sid. 28.)

MAZETTIS
CHOKOLAD
och
ÖGON-CACAO

delikat - kraftig - hälsosam

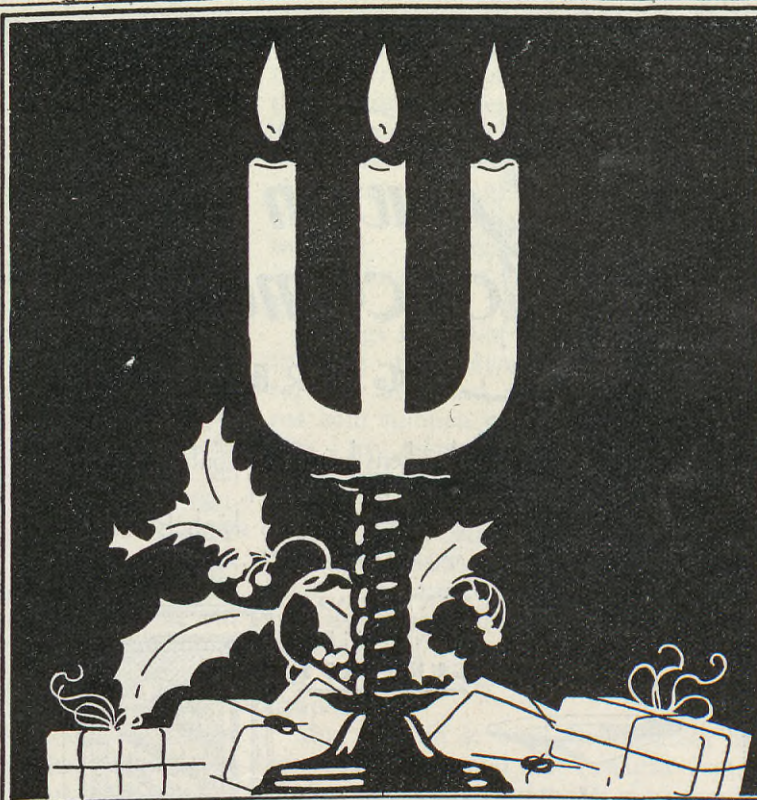
HÖGSTA NÄRINGSVÄRDE - LÄMNAR INGEN BOTTENSATS

Stekning och Bakning

utan smör.

Smörets bakkraft,
bryningsförmåga etc.
återfinnes numera
helt hos

Pellerins
grädd
margarin

MEDELPUNKTEN

*i alla festliga anordningar
till julen är och förblir*

Liljeholmens ljus

GREN LJUS, JULGRANS LJUS
ANTI KLJUS, KULÖRTA LYXLJUS (SPLENDOR)

LILJEHOLMENS STEARINFABRIKS A.B.

STOCKHOLM
Kungl. Hovleverantör

H. KANFON

Den rätta julstämningen

Julen är barnens stora glädjefest. Med tanke därpå är N. K. denna jul förvandlat till ett sannskyldigt barnens paradys. Redan de väldiga arrangemangen i Ljuskården — ge de ej såväl gamla som unga den rätta julstämningen?

A/B NORDISKA KOMPANIET

önskar "En God Jul"!

Den idealiska julklappen

Ett "Husbondens röst"-Instrument med en liten trevlig repertoar.

Stor sortering - Billiga priser - Förmånliga villkor

Illustrerade kataloger på begäran gratis och franco.

SKANDINAVISKA GRAMMOPHON A.-B.
OPERAHUSET - STOCKHOLM

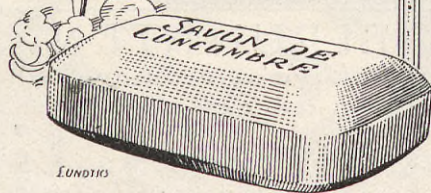

Savon de Concombre

GURKTVÅL

Antikens kvinnors skönhetsmedel var gurksaften.
Engelska kvinnors skönhetsmedel är gurksaften.

DENNA TVÅL
INNEHÅLLER
GURKSAFT

LUNDIS

Skulle Eder handlande ej föra densamma så tillskriv A.B. Kristallin, Malmö.

Besök Meeths Julmarknad

Största och mest väl sorterade
specialaffär i damartiklar

Order till landsorten mot
postförskott eller efterkrav

MEETHS

63 Drottninggatan 63
STOCKHOLM

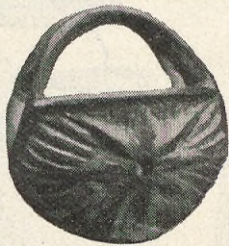
Julklappar på mormors tid.

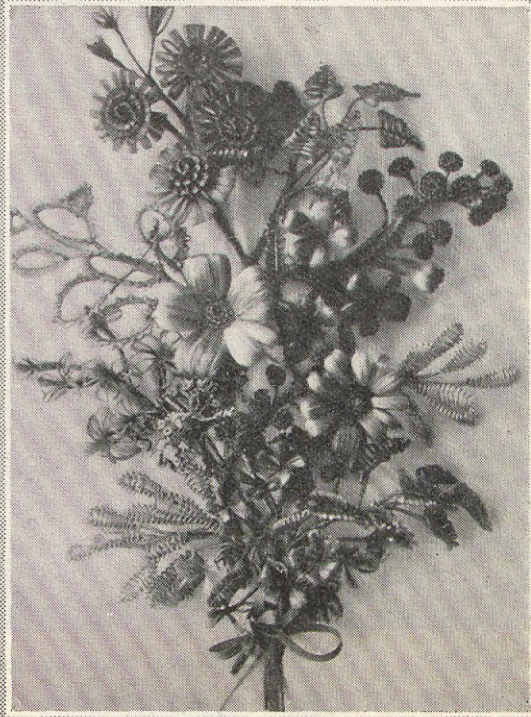
Plånbok i grönt siden med guld- och silverbroderier, fästmögåva till Per Wargentin. Tillhör Häradshövding Erik Bredberg.

Friherinnan Nanny Sparres brudnäsduk, broderad av hennes vänner, mamsellerna Osterman Tillhör Fröken Signhild Axelsdotter Sparre.

Korg utskuren med vanlig kniv ur en körsbärskärna. Tillhör Fröken Signhild Axelsdotter Sparre.

Hårarbete, förfärdigat av hår av släktens olika medlemmar på beställning av presidentskan Bredberg. Bukett i olika färger. Tillhör Häradshövding Erik Bredberg.

VAD HADE EGENTLIGEN FOLK att göra i den gamla goda tiden, fråga vi oss stundom sena tiders barn i flygmaskinens och radions tidevarv. Hur fingo de tiden att gå, dessa damer och herrar ur bourgeoisin eller ur den aristokrati, som inte alla hade råd eller lust att ägna sig åt högre societetsplikter eller skriva memoarer — sysselsättningar, som enligt sakens natur endast kunde tillkomma ett fåtal.

Låt vara att det mesta man behövde för livets uppehälle och nödtorft, tillverkades i hemmet — det arbetet var dock i regel hushållsmamsellens och de många pigornas — det passade inte riktigt för husets fru och döttrar.

Öppnar man släktgömmorna i gamla borgerliga eller adliga hem och plockar bland deras skatter, finner man emellertid svaret. En familjeflicka från den tiden — och det voro ju nästan alla — kunde verkligen fylla sin tid med att göra julklappar och födelsedagspresenter åt familjens kvinnliga och manliga medlemmar, och skulle hon därtill hinna med att själv förfärdiga, vad hon behövde för att uppträda vid de tillställningar, säsongen bjöd på, fick hon inte ligga på latsidan. Två ting voro nödvändiga för balen och middagen: en *pompadour* eller senare *ridicule* — i tjockt siden, broderad med blomslingor i glada ljusa färger — ofta handbroderi — stor och rymlig som en modern handarbetsväska, en solfjäder, till vilken man visserligen köpte stommen men sedan själv klädde med siden, som handmålades, gärna med rosenlingor kring en präntad fransk charad. Till förvaring av det mynt, famil-

jens överhuvud gav henne att bruka efter eget förstånd, räckte det med en liten pärlbroderad pung, vanligen med virkad kant

Större pärlbroderier föreställande korset och kalken, med mycket arbete och tålmod utförda i fina schatteringar, användes till pärmar på psalmböcker och biblar, och sådana blevo då lämpliga julklappar till familjefäder, bröder och de eventuella farbröder, som på julaftonen övergävo sina ungarlsvanor för att deltaga i familjens stora högtid. Plånböcker av tjockt siden — spänt över papp — försedda med ägarens initialer och prydda med blomslingor i guld- och silverbroderi, någon gång handbroderi var en kärkommen julövertäckning för den fästman, vars anbud accepterats och stadfästas av familjen, och hade han mottagit en sådan julgåva tillika med det traditionella strumpebandet, eller broderat vitt siden till väst, var nog förlovningen oupplöslig.

Askar och skrin tillverkades också i hemmet av papp, som kläddes över med siden och målades, eller också delade man upp locket i olika fält, vart och ett försatt med en ros, en fjäril el. dyl. i pärlbroderi. Om det estetiska värdet av de senare var tvivelaktigt, så var deras affektionsvärde så mycket mera bestående — ett verk av flitiga och kärleksfulla händer.

Små handmålade bokmärken med präntade franska verser voro vanliga minnesgåvor från familjens guvernant till hennes elever eller vice versa.

Familjens manliga medlemmar ägnade sig heller inte enbart åt pipan och aftontidningen, när de efter dagens id sam-

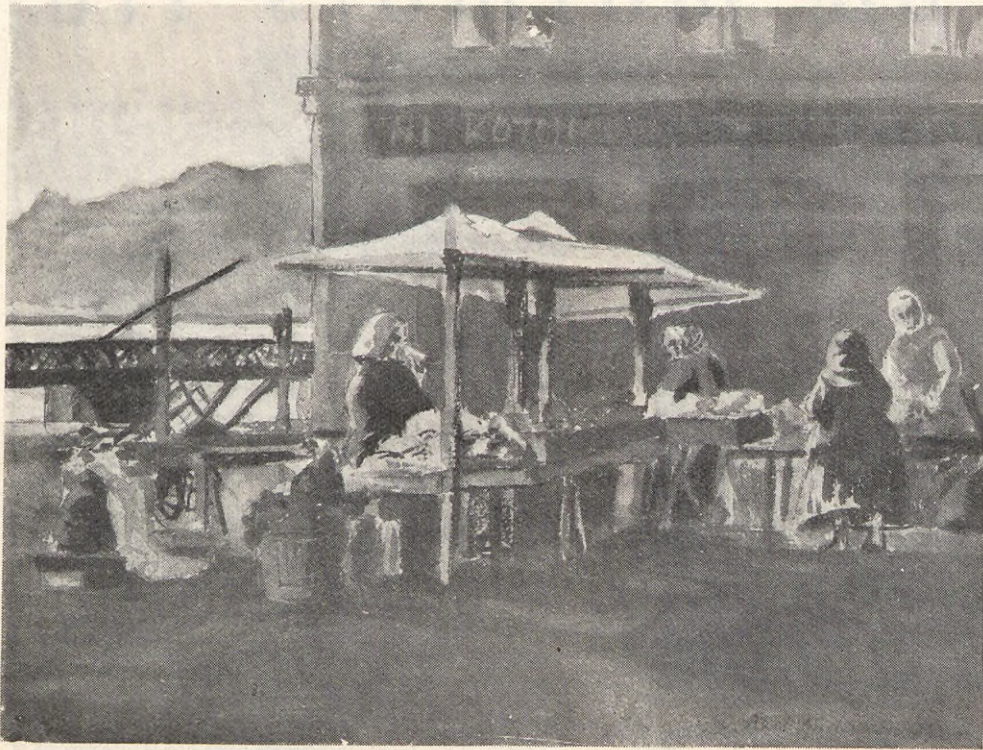
lades till hemlivets fröjder. Då blev det att syssla med små läderarbeten — till nålböcker, och bokomslag, komponera tapisserimönster eller med vanlig kniv skära ut de finaste små föremål i så enkelt material som fruktkärnor o. d. Hade man skymten av talang — och talangerna voro nästan obligatoriska, åtminstone sällskaps-talanger — klippte man silhuetter, målade miniatyrporträtt eller ritade karikatyrer.

Lustigt förefaller oss nu den tidens förtjusning för hårminnen. Hårarbeten i form av armband, ringar, klockkedjor buros som minnen och vängåvor och gingo ofta i arv från mor till dotter. Hårlockar buros som souvenirer i berlocker och medaljonger. T. o. m. i minnesboken — ett mellanting mellan födelsedags- och poesialbum — fästa man till souvenir en hårlock. Ett särdeles originellt hårarbete är presidentskans Bredbergs bukett av hår, tillhörigt 14 olika medlemmar av släkten — 14 blommor med blad i olika nyanser.

Hur man än är böjd att kulturellt bedöma 1800-talet med dess magra konstperioder, dess billiga romantik med dygdädla sömmerskor och gemena grevar eller finansärer efter Sues mönster, dess ännu billigare skämtlynne med applåder för Mörner, Dardel och v. Braun, har dock avstånd och tidspatina en sällsynt förskönande makt, och från dessa souvenirer och släktklenoder, från minnesböckernas bleknade blad stiger en doft av idyll och solig hemlivsvardag, som mer och mer förflyktigats under den moderna utvecklingens krav på komfort och praktiska reformer.

FLEUR.

ARTEN RÖJES HOS DE UNGA

Ett salustånd, målat av Acke vid 16 år.

Torben Gruts barndomsvänner, hans fars ridhäst och hans egen lilla pony.

Änkedrottning Lovisas kusk vars hållning och uniform Kreuger som barn beundrade.

Den gamla satsen, att barnet är mannens fader besannas kanske allra bäst hos de stora genierna i dikt och konst. I ovanstående bilder kan man sålunda spåra de gryende anlagen i olika riktningar hos några av våra största nu levande konstnärer. Cederströms fantasi sysslade redan i späda år med krigsbilder, medan hästar och landskap tidigt var huvudin-tresset hos Kreuger. Torben Grut, som är en stor djurvän, hade också som barn starka funderingar på att bli djurmålare, Oscar Björck och Alice Nordin fängslades av vackra och intressanta utseenden liksom Acke av musik och färgglädje.

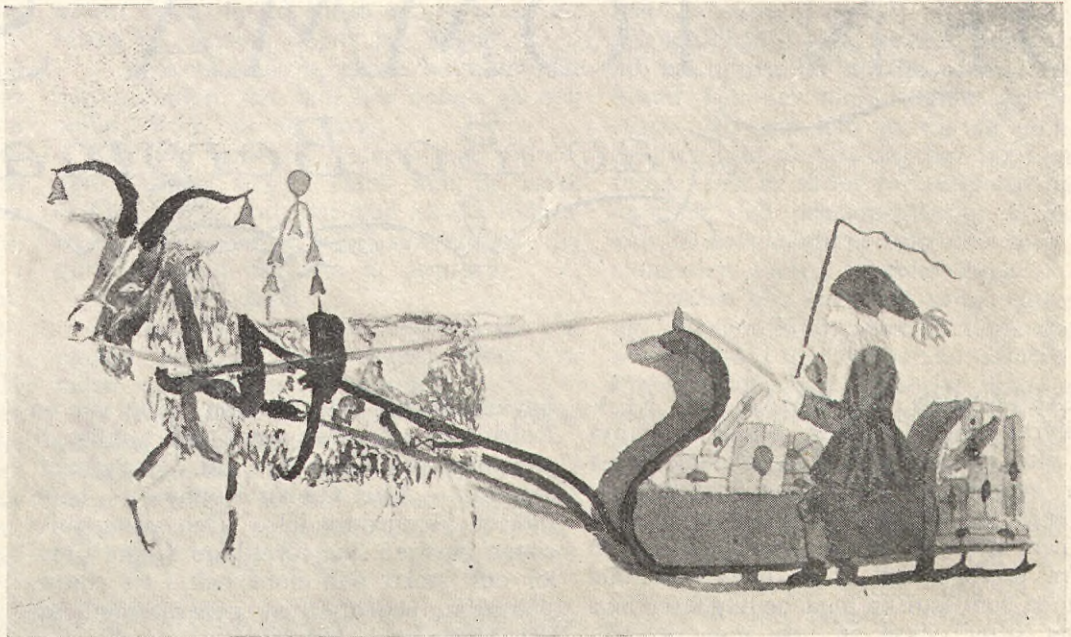

En heder för brandkåren — förevigad av Oscar Björck.

BERÖMDA KONSTNÄRERS UNGDOMSTECKNINGAR

Hur lilla Gustaf Cederström tänkte sig tortyren i Ryssland.

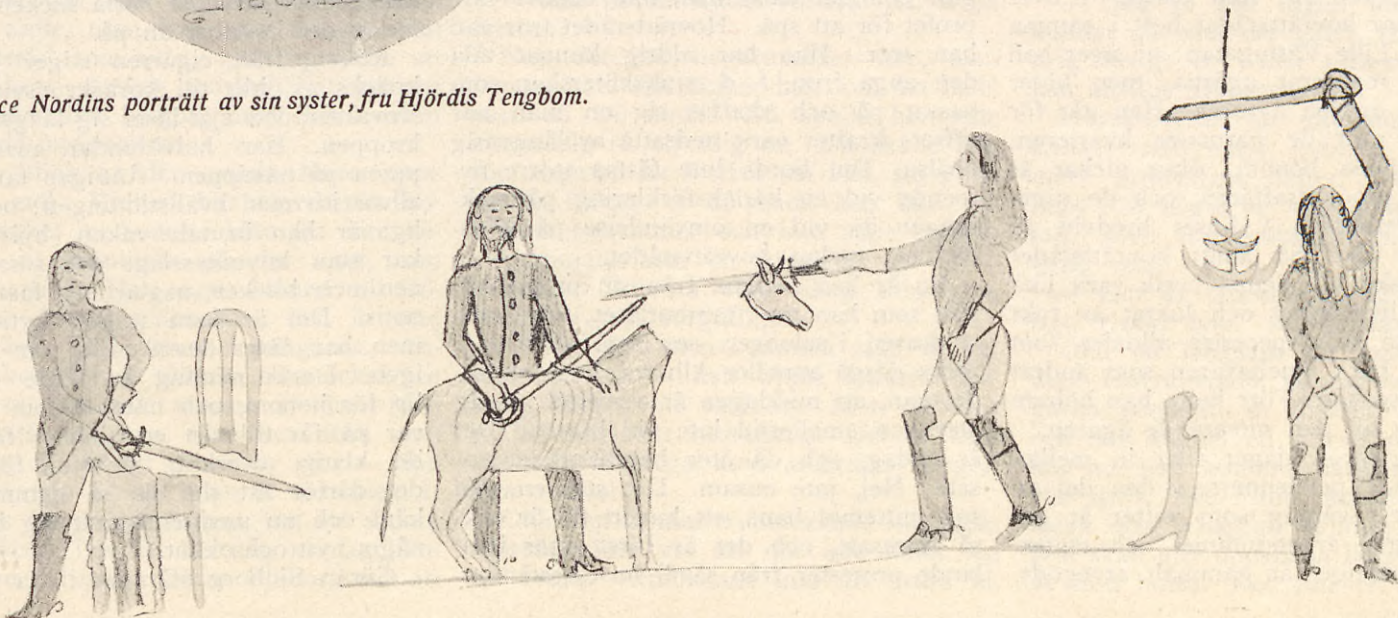
Jultomtens färd till de tusen hemmen i Masolles barnfantasi.

Alice Nordins porträtt av sin syster, fru Hjördis Tengbom.

En lantlig idyll från Småland av Kreuger.

Cederströms första Carl XII:s-skildring.

DEN TOMMA STOLEN

Av Bo Bergman

KASTANJEN BLOMMAR PÅ KLARA kyrkogård, och över gravarna dansa två vita fjärlar som ögonblicken dansa över evigheten. Men djupt i mullen — så långt ner att den ljuvliga midsommarmärmen inte når dit — sova skalder och andra dödliga den stora hemlighetsfulla sömnen som kanske inga hemligheter har.

Det sitter också en ung man och sover på en bänk i ett hörn av kyrkogården. Huvudet ligger på bröstet, vänstra armen är krokad över ryggstödet, och i höger hand håller han sin solkiga hatt som en tiggare. Två små busar iakttar honom med intresse. Slutligen smyger sig den ena lilla busen fram och kastar några stenar i hatten, så upprepas manövern av den andra, och därpå kila de sin väg som ett par skrämde råttor.

Solfläckarna på Bellmans vård blåsa bort och komma igen.

Men uppför trappan från Klara södra kyrkogata stiger gamla hovrättsrådet, tung och klumpig. De milda bruna ögonen äro beslöjade av värmen. Han stannar ett slag och pustar ut. Den unga mannen på bänken fortfar att sova. Hovrättsrådet slår sig ner vid hans sida och resonerar ett ögonblick med sig själv, om han skall väcka sin granne till den bittra verkligheten med stenarna i mössan och de uppsupna pengarna. En poliskonstapel närmar sig hotfullt.

— Vakna, herren, säger hovrättsrådet plötsligt. Och han tömmer stenarna ur hatten efter att ha gett den sovande en lätt puff.

Så går han vidare på sin middagspromenad. Han älskar sitt Stockholm, och han lämnar det aldrig. Det är skönt på vintrarna, men ännu skönare om somrarna, och allra skönast är det vid midsommar, när folket ger sig iväg, så att man får rå om sin stad bättre. I över trettio år har hovrättsrådet bott i samma våning vid Lilla Vattugatan; nu äger han huset och reparerar ogärna, men höjer nästan lika ogärna hyrorna. Han går för det mesta runt de närmaste kvarteren, där alla känna honom. Han nickar åt flickorna i sybehörsaffären, och de niga. Delikatesshandlaren i huset bredvid är hans goda vän. Så långt hovrättsrådet minns tillbaka har denna butik varit lika mörk och lika trång och luktat av fukt och sågspån och specier alldeles som nu; det är bara innehavaren som ändrat titel och utseende. Förr hette han hökare och var far till den nuvarande ägaren.

En akvariegrön dager silar in mellan de solbuktade persiennerna i den del av hovrättsrådets våning som vetter åt gatan: salongen, arbetsrummet och matsalen. Möblemanget är gammalt arvegods,

huvudsakligast från modern. Hon var en Rehausen och släkt med den gamla diplomaten på Oskar I:s tid. Hovrättsrådets far — Carl Ossian Rönnow — hade tillhört Skeppsbroadeln. Den pietetsfulla sonen bevarar sina föräldrars minne i tavlor och stolar och bord och i en enorm släktoffa, nedsutten av generationers saligt hädanfarna bakdelar.

Han är ogift. Ätten dör ut med honom. Hans vänner ha gått i förväg; den intima umgängeskretsen dog i våras. Och ändå var han nästan tio år yngre än hovrättsrådet. Men så oväntat kom det ju inte. Han hade gått och skranglat länge, den goda, trofasta Göran Sjöborg;

Det sitter också en ung man och sover på en bänk — — —

någon riktig välsignelse hade det aldrig blivit med hans giftermål på gamla dagar, och det hade man inte behövt vara profet för att spå. Hovrättsrådet tror vad han tror. Han har aldrig kunnat tåla den unga frun, f. d. sjuksköterskan som passat på och skaffat sig en man när offrets krafter varit nedsatta av långvarig ohälsa. Det borde inte fästas större avseende vid en kärleksförklaring på sjuk-sängen än vid en omvändelse på dödsbädden, tycker hovrättsrådet.

Nu är han hemma från sin promenad. Just som han tar i tamburlåset, slår bordstudsaren i salongen sex små silverslag. Strax därpå anmäler Alberta, husförestånderskan, att middagen är serverad. I dag äter hon emellertid inte vid bordet. Det är tisdag, och då äter hovrättsrådet ensam. Nej, inte ensam. Det står en tom stol mittemot hans, ett kuvert till är också framsatt, och det är först efter ihållande protester från såväl husföreständer-

skans som pigans sida hovrättsrådet har kunnat förmås att inte låta servera även inför den tomma stolen. Ty i själva verket är den inte tom. Där sitter nu Göran Sjöborgs ande, liksom den levande suttit där förut var tisdagsmiddag. När inte ens fru Sjöborg fått göra intrång i den vördnadsvärda tradition som en gång i veckan förenat de båda vännerna till en stilla andakt vid hovrättsrådets bord, varför skulle då döden få göra det?

Den gröna halvsjymningen i rummet övergår i guld tung eftermiddagssol. På kakelugnen darra prismafläckar i orange och violett. Hovrättsrådet höjer sitt bourgogneglas.

— Din skål, Göran, säger han. Och de milda bruna ögonen fuktas lätt.

I denna stund är han viss om att hans vän är hos honom. Ju längre denna tysta tumanhandsmiddag framskrider och ju rikligare den dag är som bourgogne och saknaden fälla över hovrättsrådets blickar, desto klarare ser han, märkvärdigt nog, hur Göran Sjöborg böjer sig fram i sin stol och nickar åt honom. Hans gäst har sina gamla goda ögon kvar ännu och sitt vackra leende. Men han ser inte glad ut; hovrättsrådet är frestad att fråga hur han egentligen har det, men grannligheten förbjuder det. Och så förtjusande Göran Sjöborg i all sin tid varit med sin vänskapsreligion, han har aldrig talat mycket om sig själv. Men ingen har kunnat lyssna såsom han.

Än en gång höjer hovrättsrådet sitt glas, och nu hör han tydligt hur det kommer ett tack från den tomma stolen. Kaffet och cigarren tar han i salongen. Den lilla middagsceremonin är över. Han är nämligen klok nog att inte förlänga den onödigt, ty han vet att här liksom vid all annan gudstjänst är det inte predikans längd utan den lilla korta sucken till Vår Herre det kommer an på.

Röken från cigarren stiger pelarrak, knäcks av, blir till korkskruvsvindlingar. Hovrättsrådets själ löser sig långsamt från kroppen. Han halvblundar, med pincenezen på nästippen. Äntligen tar han på allvar itu med kvällstidningen; och plötsligt är han brutalt vaken, hjärtat dunkar som knytnävsslag, det susar i öronen och blicken naglar sig fast vid en notis. Det är bara trettio fyrtio rader, men han läser dessa rader om och om igen. Deras maning är länge oförklarlig för honom, och namnet som han stavar på får till sist en alldeles främmande klang, överklig, mystik, förbluffande, därför att det är så gammalt och känt och nu med ens visar sig beteckna något nytt och okänt.

Göran Sjöborg står det i alla fall. In-

tet misstag är möjligt. Hans gamla Göran! Mellan trettio och fyrtio tusen, upprepar hovrättsrådet ur notisen; men antagligen kommer bristen inte att stanna vid denna summa, några tusental till får man väl räkna med, revisionen är bara påbörjad. På sakens nuvarande ståndpunkt kunna inga gissningar framkastas om orsaken till den beklagliga händelsen. Den avlidne, som åtnjöt allmänt förtroende, levde enkelt och indragat, och i banken tror man inte att han spekulerat.

Hovrättsrådet är bedövd av slaget. Han förmår inte flytta sig ur fåtöljen; benen känns alldeles mjuka. När han kvicknat till en smula, är hans första intryck en oändlig tomhet, något har tagits från honom, och detta har skett, inte genom döden, utan genom livet. Skådespelet är alltså inte slut, när man stoppas i jorden. Ibland måste man upp och hoppa efteråt också; femte akten är kvar.

Det är lustigt hur illa den ofta hänger ihop med de föregående akterna och hur behändigt roller trollas om. Ingenting vet man. Ingenting om hustrun vid ens sida, vännen vid ens bord, barnet i ens knä. Allt är hemligheter. Göran, hur kunde du! Jag skulle ha satt min salighet i pant för din heder, om något så otänkbart som ett tvivel i det avseendet hade yppats, tänker hovrättsrådet, och nu är du bara ett nytt namn på den långa syndalistan som hör till vårt dagliga bröd när vi öppna tidningen. En tjuv! Göran Sjöborg en tjuv!

Han tuggar på ordet, smakar på det, som en liten besktingest ligger det på tungan. Plötsligt märker han hur blodet stiger i ansiktet. Han är ond. Det är inte i rättvisans namn han känner sig kränkt längre, utan i sitt eget namn, i sitt personliga värde, sin vänskap för den döde. Att Göran förskingrat det må vara svårt nog, men det värsta är det inte, och om han blott i tid vänt sig till sin gamle ungdomskamrat, så skulle väl den saken kunnat ordnas. Men inte så mycket som ett ord har han sagt! Det är där hans största brott ligger. Det är visserligen inte någon synd mot den helige ande, utan bara mot ett gammalt hovrättsråd, som aldrig givit sig ut för att vara något särskilt märkvärdigt varken som ande eller helgon, men den synden kan ändå inte förlätas.

I en blink är den gamla herrn uppe ur sin stol. Vreden har återskänkt honom bruket av benen. Man får inte behandla en människa på det viset, min bästa kamrer. Han säger kamrer till Göran nu. Strunt i rättvisan, den är inte stort värd. Och strunt i pengarna. Antingen kommer de tillbaka eller också äro de borta, och sak samma är det. Man kan skaffa sig nya, men hur skall man bära sig åt för att få en ny vän — död eller levande — när man är sextiosex år och ens tro på vänskapen fått ett sådant grundskott. Det far för mig att jag känt en herre vid namn Göran Sjöborg och att

vi till och med umgåtts ganska länge och intimt, men det är alltså ett misstag, ett feltag på person, något jag drömt.

— Fröken Alberta, ropar hovrättsrådet inåt matsalen, där han hör henne gå och stöka. Kom hit ett slag.

Han står mitt på golvet, med tidningen i högsta hugg. Hans min är mörk och högtidlig som om han skulle avkunna en dom. Högra benet skakar lätt; det gör det alltid när han är upprörd.

— Se här, läs...

— Vad ska jag, fröken Alberta tar tidningen med darrande hand. Hon tror minst att kungen är mördad.

— Där, säger hovrättsrådet och pekar på den olycksdiga notisen.

Men när hon får klart för sig, att det bara är fråga om lite stulna pengar, så repar hon sig strax och blir styv i nacken igen. Hon tycker inte om att få

Med en hjärtlig nick sträcker han sedan glaset över bordet mot den tomma stolen.

sitt själslugn stört, och hon bibehåller ett litet horn i sidan till sin husbonde efter alarmet nyss.

— Har hovrättsrådet förlorat något på honom?

Nej, det har hovrättsrådet inte, men innerst i sin själ tänker han: om det hade varit så väl ändå! Då skulle han inte känna sig så olycklig nu. Då skulle han för längesen ha förlåtit sin vän, sin goda gamla Göran, ty då hade han haft del i hans bekymmer och inte stått utanför alltsammans som en främling.

Fröken Alberta viker ihop tidningen, långsamt och sorgfälligt.

— Ja, säger hon i samma takt, så vet jag inte om vi kan bjuda kamrer Sjöborg längre till middag. Men det får ju hovrättsrådet bestämma. Det är kanske inte så noga med andarnas borgerliga vandell...

Och hon lämnar triumferande salongen. Hovrättsrådet vet att det inte lönar sig att svara. Åtminstone inte att svara äl-

dre damer med skägghinnor och Patriotiska sällskapets medalj. Han är dum och gammaldags i sina åsikter och trött av att ha uppvaktat många andra representanter för det täcka könet än fru Justitia. Nu går han in till sig och vilar middag; allt detta i dag har tagit på krafterna. Det är skönt för rättvisan när den är ogift och pensionsmässig, så att den kan få sova hemma som den sovit i sessionssalen under arbetets dagar.

Kvällen blir lång och tung, natten orolig. Morgontidningarna ha ingenting nytt att berätta i den ledsamma affären, men hovrättsrådet har nu börjat tänka på sin väns efterleverska och undrar för sig själv, om han ändå inte borde erbjuda sin hjälp i dessa ytterligare prövningar. Hon är honom visserligen lika motbjudande fortfarande och de ha inte träffats sedan begravningen. En gång har han mött henne

på gatan, men då var hon inte ensam. Hon hade en ung man i sällskap och såg inte hovrättsrådet. Alberta har hört av portvakten som hört det av flickorna i sybehörsaffären, att änkefru Flora Sjöborg räknades till de glada änkornas kategori och i varje fall inte förde sin sorg till torgs. Det hade för resten viskats en del redan under kamrerns livstid. Gud vet hur det stått till i det huset.

Ett par tjänstvilliga rader kan han ju alltid skriva; hövlighet är hövlighet. Men han får inte något svar. Efter en vecka kommer hon emellertid själv upp. Hon ser på något vis nyblek och förgråten ut, och hovrättsrådet minns Rigolettovisn om de sköna i sorgedok och känner en viss tacksamhet mot ödet som definitivt avpoletterat honom ur operettåldern. Det går lättare att konversera än han föreställt sig. Hon gör inga scener. Hon talar lugnt och lågmält, och hon hoppas och vet ju att det är till Görans vän hon vänder sig. De goda raderna ha gett henne mod, han får inte ta illa upp, men det är så bekymmersamt för den närmaste framtiden...

— Jag vill inte döma min man, säger hon.

— Och ni har ingen aning hur det kunnat gå som det gått? Har Göran aldrig invigt er i sina affärer? Vad har han använt pengarna till?

Hovrättsrådet tar inte sina ögon från ansiktet mitt emot, dubbelt blekt i rummets grönaktiga dager. Omedvetet får hans röst något av sina gamla domartofall. Men fru Sjöborgs ljusa barnblick väjar inte.

— Det är oförklarligt, alldes oförklarligt, viskar hon. Jag förstår det inte.

Och en långsam tår fastnar på kinden. Hovrättsrådet lämnar henne den begärda summan så diskret som möjligt, och han känner en stor glädje. Han tycker att han kommit närmare sin gamla vän igen. Fru Flora tackar med en ödmjuk och behagfull böjning på huvudet: hon skall inte uppehålla längre, i en blink är hon borta. Det står en bil och vän-

Dina händer.

tar utanför. Hovrättsrådet ser en svart blåsande slöja försvinna om gathörnet.

Och dagarna gå och högsommarens dammiga stadgrönska slokar, och en morgon är den första höstluften där. Gamla rådet brukar alltid känna sig yngre på höstarna, men i år är det dåligt. Ensamheten tynger. Inte så mycket som en skugga har han längre att tala med vid sitt tisdagsbord; den tomma stolen är bortflyttad, och av någon löjlig anledning bibehåller husförestånderskan sin vana att äta på sitt rum den dagen. Hon har inte lust att vikariera för en ande som förskingrat.

Den vackra fru Flora har uppenbarat sig en gång till, men nu skriftligt. Hon har bett om mera pengar. Hovrättsrådet har genast skickat beloppet — det är inte så blygsamt som första gången — men liksom då har han en besynnerlig känsla att det inte är änkan utan den avlidne han hjälper. Tänk om Göran skulle ligga och oro sig i sin grav över att hans älskade Flora lider nöd! Ty mycket har han älskat henne, det vet hovrättsrådet. En tyst, hjälplös gammalmanskärlek — den har svårt om ord, men den märks i en blick som inte kan maskera sig, en gest av ömhet som stannar på halva vägen, ett tonfall som darrar. Så har Göran älskat sin unga hustru, fast han aldrig talat om det. Det är nästan som han bett om ursäkt för sin kärlek. Hovrättsrådet har förstått detta mer ändå, när han sett Flora röra sig som värdinna bland de något brokigt valda gästerna, munter och hyllad, medan Göran krupit undan, utplånad sig, bara följt henne med sin långa tungsinta blick.

Förskingringsaffären är utredd och glömd, Alberta har hört att fru Sjöborg tänker på att gifta om sig, hon bär inte sorgdräkt längre, i går satt hon i ett mycket glatt lag på Mosebacke. Det sista har inte Alberta, utan ett av delikatesshandlaren biträden konstaterat, och när hovrättsrådet en dag mottager ett nytt tiggarebrev från den sköna änkan blir han därför en smula tankfull. Han undrar om han är skyldig den stackars Görans ande att utan vidare fortsätta med att honorera en kärlek som aldrig tycks ta slut. Kanske är det inte längre hans väns ande som står bakom. Kanske är det ingen ande alls. Den älskvärda fru Flora föredrar säkert att ha sina förbindelser här i livet.

Denna gång blir det inga pengar. I stället ringer hovrättsrådet upp och utber sig ett samtal. Passar det om tisdag? Om fru Sjöborg då skulle vilja göra honom den äran och äta en enkel middag hos honom — nej, inga andra främmande, så att man kan få språka i lugn och ro. Fru Sjöborg tackar och skall ha den äran; och på tisdag kväll kommer hon i mycket djup sorgdräkt igen, blekare än vanligt, med en vit ros i skärpet.

Det är en dyster oktoberkväll, dimmig och kall. Klockslagen från Klara kyrktorn falla som begravningsklämt i den tjocka luften. Hovrättsrådet har sysslat vid ljus nästan hela dagen, och nu på kvällen strålar hela salongen i full belysning, så att det gör ont i ögonen på fru Sjöborg där hon försvinner i den väldiga släktoffan.

Matsalsdörrarna skjutas isär. — Det är serverat, säger fröken Alberta.

Aldrig smekte mig dina händer i kärlekens yra.

Aldrig slog mig dina händer blödande sår, men när jag gråter över mina synder, vila dina händer välsignande över mitt hår.

MAGDA BERGQUIST.

Hovrättsrådet bjuder sin gäst armen, och långsamt och högtidligt tåga de in till bordet på vilket en väldig kandelaber brinner. I stället är det elektriska ljuset slopat. Rummet får härigenom ett dunkelt och hemlighetsfullt utseende. Underliga skuggor gömma sig i vråarna eller flaxa uppefter väggarna när ett vinddrag rör lågorna; ibland se dessa skuggor ut som armar eller vingar, och ibland skjuter ett stort svart vidunder upp ur golvet och når ända till taket och långt utöver det till och med. Det är jungfrun, som bjuder omkring.

Fru Sjöborg har lite svårt att komma i stämning. Hon svarar enstavigt och nöjer sig för det mesta med att småle, men hon känner själv på sig hur frånvarande även detta leende är. Det är en sak hon inte kan förstå: att middagen börjat innan husförestånderskan kommit. Ett tredje kuvert är ju framsatt.

Så höjer hovrättsrådet sitt glas.

— Ja välkomna då, mina kära vänner, säger han. Han skyldrar chevalereskt för sin bordsdam, och med en hjärtlig nick sträcker han sedan glaset tvärs över bordet mot den tomma stolen. Därpå fortsätter han helt obesvärat konversationen.

Men fru Sjöborgs ögon äro uppspärrade av häpnad, fast hon anstränger sig att småle fortfarande. Vad menas med detta? Är det fråga om någon mystifikation? Det förefaller henne som om stunden inte vore riktigt väl vald.

— Jag förstår inte... Det tycks vara en gäst till... I så fall måste jag be att få bli presenterad, tillägger hon med ett litet onaturligt skratt.

Nu är det hovrättsrådets tur att göra sina ögon runda.

— Min nådiga skämtar.

— Jag ber om ursäkt, men jag vore tacksam...

— Det är ju Göran.

— Göran!

— Ja, han äter alla sina tisdagsmiddagar här, det vet ni väl. Vi ha inte gjort någon ändring i detta efter hans död. Det tänkte jag att jag talat om. Se inte så förskräckt ut, kära fru Sjöborg, jag är inte tokig, jag tyckte bara att det var onödigt för två gamla vänner att skiljas, och så ha vi fortsatt vår samvaro, det är alltsammans.

— Ni är teosof alltså.

— Det vet jag inte. Lite barnsligt kan det ju förefalla, det här med kuvertet. Men alla religioner ha sin ritual.

Tjänsteanden glider ljudlöst ut och in. Hovrättsrådet flyttar ett slag på kandelabern, och strax börja skuggorna uppföra sin häxdans på väggen bakom de två. Det ser ut som den ena skuggan ville strypa den andra.

— Säg mig, fru Sjöborg har nu hämtat sig en smula, när ni fick veta att Göran... Jag menar, kändes det inte

svårt att han dolt allting för er. Två så goda vänner som ni!

— Jo, det gjorde det. Det var en tid när jag till och med ville avbryta vår vänskap, som alltså inte hade varit någon vänskap. Men så småningom kom jag att tänka på ett och annat, och jag blev rädd att göra den döde orätt.

— Och vad var det ni tänkte på, om jag förs fråga.

Mot sin vilja har hon fått något vasst i rösten. En liten åder pickar i tinningen; hon försöker stilla den med pek-fingret, men så fort hon tar bort det börjar den igen. En vindstöt kastar regnet som en näve sand mot rutan. Ljuslågorna vackla i staken. Under några sekunder har hon en känsla av att en tredje person verkligen befinner sig i rummet, och svettroppar sätta sig fast i hårfästet på henne. Men hon kommer till sig igen; det är vinet och matångorna och stearinljusen som påverka nerverna.

— Jag tänkte på, säger hovrättsrådet, hur ofta Göran på sista tiden resonnerade om skuld och straff och sådana där saker. Det var som han inte kunde komma ifrån ämnet. Han sökte bland annat övertyga mig om hur grotesk rättvisan är. Nå, för den saken hade han inte behövt anstränga sig. Er man älskade er mycket, fru Flora.

Det är en besynnerlig blick den gamle herrn ger henne. Hon vet inte riktigt hur hon skall ta den.

— För mycket kanske till och med...

Hon ryggar till, men han släpper henne inte med ögonen.

— Det är alltid tråkigt att älska för mycket, när den andra älskar för litet. Och har man så inte bara kärlekens börda att bära, utan också ålderns, ja då kan det bli dyrt. Skål, Göran! Nu dricker din fru och jag med dig, och vi vill bara säga att vad du gjort det har du gjort av kärlek. Det är inte du som bär skulden. Och din fru kan inte heller förklara var den ligger. Men jag vet det, Göran. Se, fru Flora se, — hovrättsrådet har tagit henne i armen — nu måste ni väl ändå ge mig rätt att stolen inte är tom. Ser ni inte, att han är där! Och han hör oss, och han kan läsa våra tankar.

Inte sant Göran, du förstår oss. Den stora förbrytaren är kärleken, men i stället för att straffa den straffar lagen dess offer. Jag instämmer med dig: rättvisan är grotesk.

Fru Sjöborg har rest sig från bordet.

— Ursäkta mig, men jag är inte riktigt kry. Nej, nej, det är ingenting. Jag behöver bara lite luft.

Och efter ett kort och ceremoniellt avsked är hon borta. Hovrättsrådet begriper inte sig själv. Aldrig förr har han varit grov mot en kvinna, men nu vid sextiosex år och till på köpet som värd! Otroligt! Han slår upp fönstren och vädrar ut hela skådespelet, och så dricker han ur sitt glas, medan han nickar åt den tomma stolen.

— Nu kan du gå hem och sova lugnt, Göran, säger han.

Därute ligger gatan i regnet och höstmörkret, och inte ett levande liv syns till.

Söderström

Barnängens

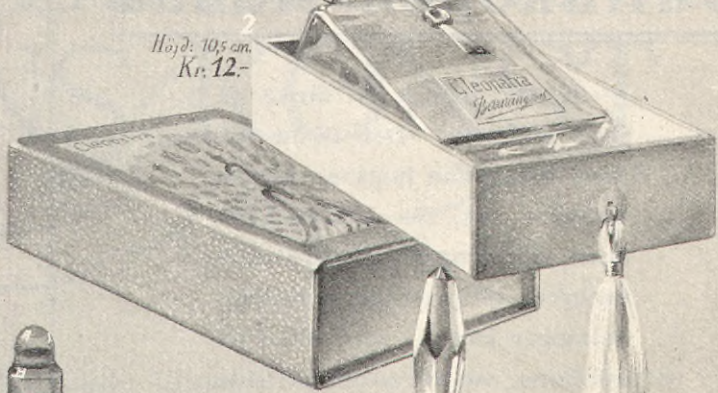
JULPRESENTER

- 1) "Thebe". I Thebe har man funnit den äldsta kända parfymflaskan. Denna var tillverkad för parfym för mer än 4300 år sedan. Det ljugande århundradets »Parfym Thebe» är en »Bouquet» av modern typ.
- 2) "Cleopatra". Création i aromatisk genre.
- 3) "Ambre Oriental". Emanation av Orientens värlukter.
- 4) "Vingt Fleurs". En symfoni av blomsöster.
- 5) "Barnängens Eau de Lavande Ambrée" bör bällas i ledttvattnet varje morgon, då det verkar uppfrikannde på huden, ger en vacker teint och stärker vävnaderna. Outspätt verkar det som ett behagligt antisepticum, borttager finnar, pormaskar m. m. och sätter huden i stånd att fylla sina funktioner.

Toillettevatten ha varit kända redan i antiken.

Höjd: 10,5 cm.
Kr. 6.-

Höjd: 10,5 cm.
Kr. 12.-

Höjd: 12 cm.
Kr. 10.-

Höjd: 11 cm.
Kr. 12.-

I siden draperad kartong

Höjd: 8,5 cm.
Kr. 3,50

Barnängens

Sim 7.

MORGONSTUND
HAR MAN BANAN
I MUND.

En delikatess
för
smörgåsbordet

Arboga
smörblandning
"Mejerit"

Priset en bagatell i förhållande
till den utsökta kvaliteten! ~

LUNDTNS

Julinköpen stunda

— det är många att tänka på med presenter. Den bästa och mest kärkomna julgåvan blir en praktisk sak för beklädnaden eller ekiperingen. I våra synnerligen välsorterade specialavdelningar kan Ni vara säkra på att finna, vad Ni söker för både herrar och damer — för både stora och små. Skulle Ni ej kunna bestämma Eder för någon lämplig present, så löser Ni alltid julklappsfrågan på ett briljant sätt genom att ge ett presentkort från

Paul U. Bergströms A.-B.

74—78 Drottninggatan 74—78
Stockholm

„Så fort mina smättingar blivit så stora, att de kunnat börja med fast föda, har jag gett dem Örebro Kex, och det har de mått väl av. Ja, du vet själv, hur duktiga de alltid varit.“

ÖREBRO-KEX

*Ett skönhetsmedel
av rang är den av vegetabiliska för
 huden välgörande oljor och essencer
 framställda*

YVY - TVÅLEN

AKTIEBOLAGET YVY-FABRIKEN, YSTAD

PRIS 1 KR. PR. ST.

Jdun *CU. NO. 10. 15.*

GUSTAF CEDERSTRÖM OCH HANS KONST

GUSTAF CEDERSTRÖM ÄR VISserligen ej de svenska konstnärernas ålderman, ty Sverige är ej uteslutande Stockholm och nere i Skåne leva två var i sin stad betydande konstnärer, som äro äldre än han: Gustaf Rydberg, som nästa år fyller 90, och Nils Forsberg, som närmar sig de 82, medan Cederström ännu ej nått de 80.

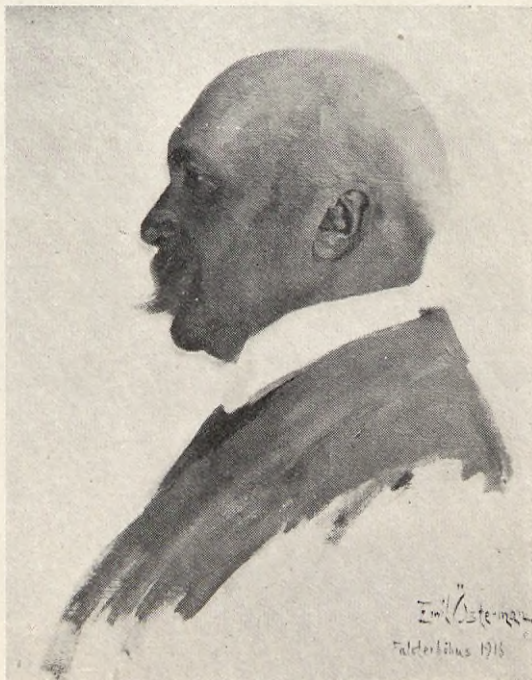
Men i de uppsvenska konstnärernas krets är han efter Georg von Rosens bortgång numro ett i ålder. De båda representera i vår samtida konst svensk aristokrati och svensk tradition. Man bör läsa i Cederströms »Minnen» om hans utgångspunkter, hans barndoms intryck, hans arv från fäderna. Han är från sin första början fastväxt vid svensk jord och svenska minnen. Men han står på samma gång som en fullgod representant för svenskt, jag vill ej säga vikingalynne men väl upptäckarllynne, för den rörlighet, vandringslust och lärolust, som så ofta ligger i vakna och käckas svenskers natur.

Han har varit en outröttlig resenär men aldrig en orolig och planlöst kringflackande turist, och aldrig har han släppt kontakten med hemmet, med minnen som binda och uppgifter som locka. För honom har uppgiften varit den, att i sin verksamhet föra Sveriges talan och göra landet heder.

Hans konstnärliga verksamhet omspinner mer än ett halvsekel. Så länge har han varit med, att han var underlöjtnant vid Värmlands fältjägare på Karl XV:s tid, och att han levat pariserliv under kejsardömet. 1867 hade han givit sig ut på sin första utrikes resa och 1922 återkom han från sin tills vidare sista. Under mellantiden har han varit professor hemma vid Konstakademien i 24 år, därav 12 som konstskolans direktör. Då han sedan blev pensionsmässig och tog avsked, vände han tillbaka till sin ungdoms valplats och stannade då i Paris ett par år framåt.

1870 hade han debuterat med några studier i olja. Från detta år daterar sig bland annat »Fortunata», en gumma i helfigur och naturlig storlek, målad i Paris. Tavlan, som nu äges av Konstakademien, är hållen i en förvånande kraftig och mustig kolorit. Under de följande åren tillkommo några moderna genretavlor, »Sjukbädden», »Mörka stunder» m. fl. med berättande innehåll. Men på denna tid var historiemåleriet ansett som den förnämligaste art av måleri och frestade mer än en ung försökare. Under sin andra parisersejour ämnade Cederström slå ett slag på salongen med en

framställning av den fångne konung Albrekts av Mecklenburg förödmjukelse inför den segrande drottning Margareta. På tal om denna tavla skrev en av hans kamrater i ett brev, att det är »något manligt och duktigt i Cederströms talang, som jag tycker om och som jag också skall söka att sträva efter». Kamraten var Albert Edelfelt, som samtidigt brottades med »Drottning Blanka». Cederström biktar i sina Minnen hur snopen han blev, när hans stora tavla blev avvisad från salongen. Men han tog läxan som den man han var, och ett år efteråt tog han revanche med Karl XII:s likfärd.

Emil Österman: Gustaf Cederström.

På världsutställningen i Paris 1878 blev den stora målningen — omedelbar i greppet, allvarlig och kraftig i hållning, lättförståelig för varje åskådare med historisk kunskap eller utan, det mest uppmärksammade numret i den svenska konstutställningen. Den vann medalj och inköptes av storfursten Konstantin, som lät infatta den i vägghängningen i matsalen i sitt Petersburgspalats. Några år efteråt utförde konstnären hemma ett nytt exemplar för Nationalmuseum.

Han var nu inne i den motivkrets, som blivit framför allt fästad vid hans namn. Likfärden blev utgångspunkten och medelpunkten i hans senare verksamhet. »Karolinernas målare» varierade sina ämnen i monumentalkompositioner — Stenbocks tal till folket i Malmö, Narva — i

smärre bilder. — »Likvakten i Tistedalen» m. fl. — och senast i de ännu ej exponerade stora ryttaresbilderna Karl XII, där han rider framför fronten och hälsar sitt »god morgon, gossar», och Magnus Stenbock i en liknande situation framför getapågarna. Jämte en mindre tavla »Armefelts återtag över Jämtlands snöfjäll» — med överraskande ljus och stark färgållning, sol, snö och blå himmel — belysa dessa hans ålderdoms verk den livskraftige konstnärens dristiga mod och oförsvagade vigör.

I andra historiska framställningar har han gått utanför karolinkretsen — Ansgarius predikar, Sankta Birgitta inför påven, Nils Stures mord, m. fl. — och moderna ämnen har han behandlat i Baptistdop, Natthärberge, Mrs. Booth predikande på en krog i Paris o. a. och i friska och trevliga interiörer, exempelvis »Uggen», interiör av en borgarstuga på en herrgård med hurtiga svenska typer. Målningar som denna visa karolinernas målare från en relativt föga känd sida. Men allra mest älskvärd är han i de intima små målningar, där hans närmaste varit hans modeller: i »Min hustru på stranden» — den unga damen sitter i en stilla vrå i lä av bretagneska klippor — eller i »I tankar», där fröken Carola, iförd en rosafärgad morgondräkt, halvligger i en blomrig rokokosoffa i sällskap med en svart hund och en gul bok. I dylika små studier, noggrant utförda, tävlar färgens behag med känslans äkthet. Från dem ser man gärna tillbaka till det i sin omedelbarhet vinnande porträttet av konstnärens moder, målat så tidigt som 1871.

Mera än femtio år av en målares levnad avspeglas i Gustaf Cederströms rastlösa alstring. Var ryggraden i hans konst är att söka är här redan antytt — på dess rent konstnärliga kvalitet och karaktär är här ej platsen att vidare ingå, och dess fosterländska patos och syfte talar för sig självt.

På gamla dagar har han intagit en aktingsvärd plats bland våra skrivande målare. De först utgivna Minnena ha fört med sig tre volymer Funderingar. De böra läsas och de borde väcka tankar, de äro sanning- och maningsord av en fosterlandsvän och riddersman av gamla stammen. De utgöra det bästa bevis på att han intill sin höga ålderdom hållit uppe sitt friska ungdomliga lynne och sin känslas värme — ej minst, då en tillbörlig vrede tagit sig uttryck i manligt orädda och förnuftiga ord.

GEORG NORDENSVAN.

KAROLINERNAS MÅLARE

Likvakan i Tistedalen.

Mörka stunder.

På kyrkogården.

På tinnarna.

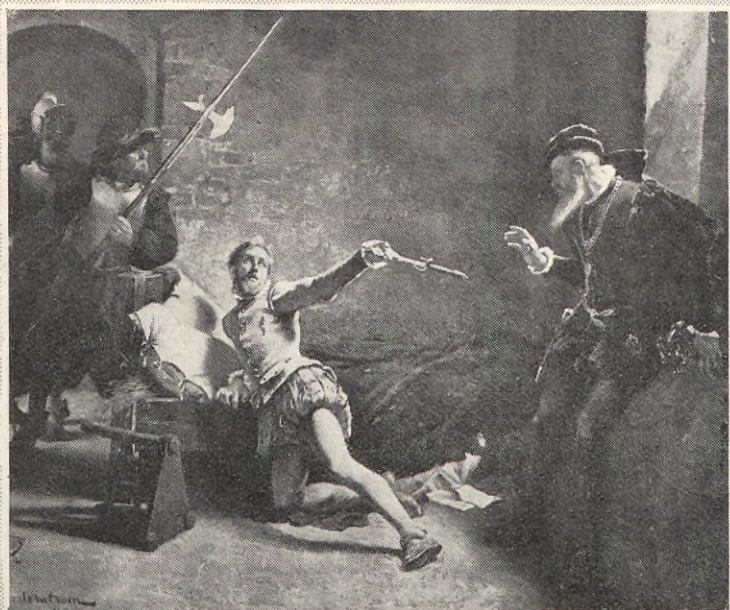

Efter Pultava.

Berättaren.

CEDERSTRÖM OCH HANS KONST

Sturemordet.

Regementets kalk.

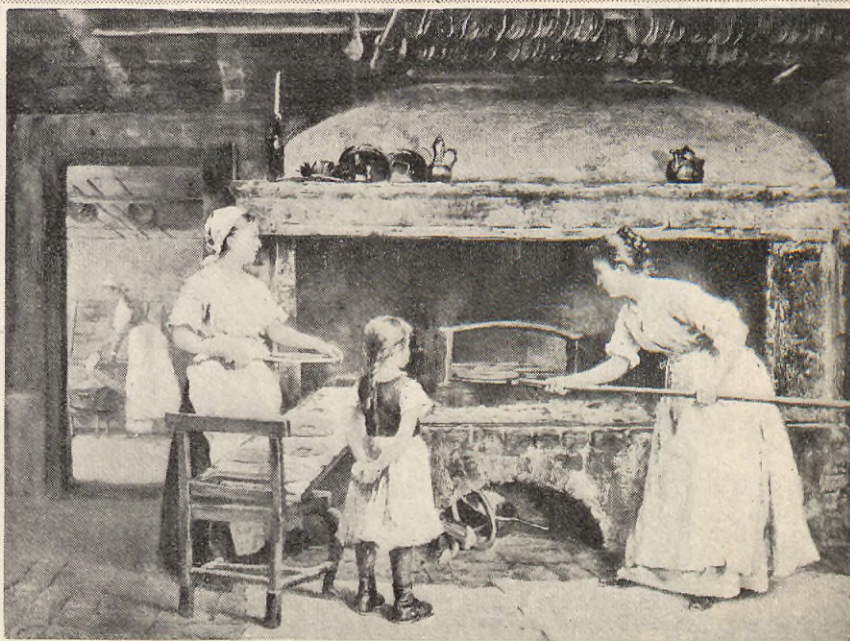
30 november.

Baptistdop.

I tankar.

Bagarstugan.

DE STORVULNA MINNENAS KONSTNÄR. ETT URVAL CEDERSTRÖMS-TAVLOR

Vid stranden.

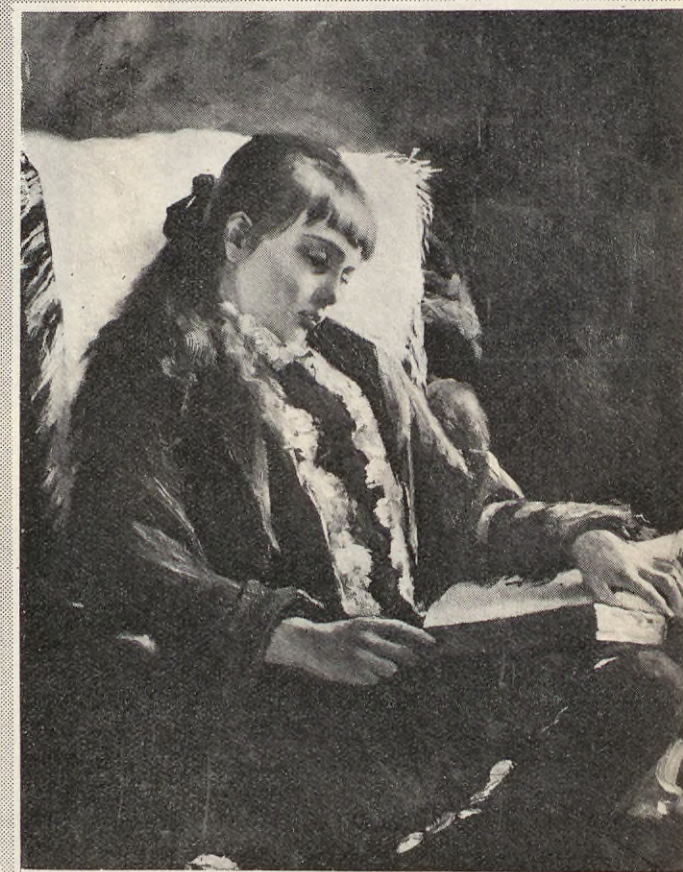
Karl XII:s likfärd.

Hos de husvilla.

Gott kvarter.

Flickporträtt.

St. Roch.

Frälsningsarmén.

Epilog.

Standarek.

HISTORISKA GESTALTER AV G. CEDERSTRÖM

Sjömansänkan.

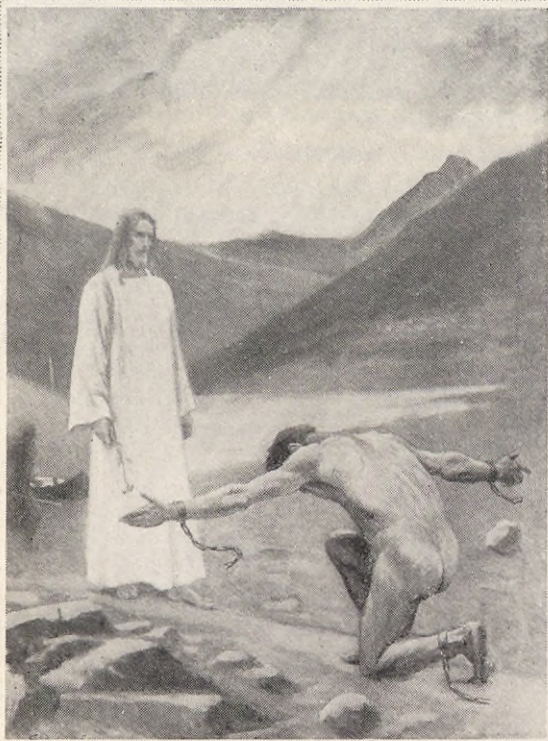
Stenbock utanför Hälsingborg.

Dragon Ferm.

Armfelts återtåg.

Kristus utdriver en ond ande.

Blrgitta.

Trollkäringas locklåt

KERSTI OCH JAG SUTTO I FÄJSET på var sin mjölkstol och språkade. Hon hade så mycket att berätta om små underjordiska och vittret, skogsfrun och trollboskap och hon visste, att tacksammare åhörare kunde hon ej få. Det är nästan farligt att tala om det, — men jag har aldrig haft svårt att tro på sådant där. När man vuxit upp i skogen och som barn lekt vid älven och skogsbäckarna och när man legat och genom fäbodstugans glesa väggar lyssnat till skogens och nattens tusende underliga ljud, får man naturmystiken i blodet.

Och Kersti berättade. Hon talade om hur »småfolket» i alla tider styrt och ställt i granngården i deras gamla by, hur mor och far i gården legat i sängen och sett på hur »de små» makade ihop glöden i den öppna spisen, så att det ej skulle bli eldfara, och hur de lagt spänstickorna till rätta fint och behändigt till matmor skulle upp på morgonen. Det var så tryggt och trivsamt att ha den där hjälpen, ingen i gården ville störa eller förarga »småfolket», och ingen tänkte på att vara rädd.

Kerstis mor hade flera gånger sett stora, fina vita getter gå med hennes boskap i skogen. De hade kunnat gå där hela dagen, men på kvällen hade de försvunnit på en gång. Ingen i byarna eller på valarna runt omkring ägde så fina getter,

Delsbostintan.

Nip-pers-get! Svarst-kor-la! Roo-sa-lil-la

ä-ro! Ni-ga! Pi-ga! Mitt-oppå-si-a!

På-läck i kor-na ä Läck-e-na

ä-ro! äl-gen ä ä-va!

Sam-me-lö-va ä Sa-la-la!

To-li-lo! To-li-lo! Kro-ne-ko-a mi!

så det var inte svårt att räkna ut vem som var matmor åt dem.

Många gånger hade Kersti och hennes mor hört trollkäringa eller skogsfrun locka på sin boskap, så hon kunde låten för länge sen.

Jag ville gärna höra den låten, och Kersti sjöng den för mig, rent och klart. Korna i det skumma fäiset vände förvånade på sina huvuden, när de hörde en locklåt så där inomhus, men Kersti hojade och ropade. Sannerligen lät det inte som om själva skogsfrun varit ute!

— Hur har du fått tag i den där låten?

Kersti tyckte visst det var en dum fråga. Hon hade ju nyss sagt, att mor och hon hört låten av trollkäringen, som ropa och skrek, så det ljunga

långt bort i bergen.

— Ni hörer väl själv att det där inte är nåre folkföret! Slike underliga namn har inte kresteliga människor på sine kräk, å dä är båd getter och kor, dä kan en höra på namnena. Dä roper och hojer och kuluer så dä höres över hela skogen, å dä är dä int nå vanlit jätfolk ute int.

Något annat besked fick jag ej. Jag gick att hämta papper och penna och med en mjölkstol till bord skrev jag upp både låt och ord efter Kerstis diktamen.

Men så underligt och trollaktigt som det där låter, när det ropas ut i skogen på rätta sättet, det kan inte skrivas upp, och kännas.

DELSBOSTINTAN.

JULTANKAR.

URET SOM TÄLJT MINA FÖRÄLD- rars och min ungdoms timmar, sitter på min vägg. —

Jag har fått det med från det gamla hemmet, dit jag nu sällan kommer, och när jag någon gång kommer dit och går in i förmaket, söker ögat det genast fåfängt och man erfar en oförklarlig tomhetskänsla. Mig förefaller det som om det varit ställets själ jag tagit med mig. —

Födelse och dödsfall har det gamla uret lika stilla och lugnt slagit in.

Barnet sökte det julaftonen med längtansfulla blickar för att se om ej snart julkvällens stora högtidliga timme, den då granen tändes, skulle slå.

Med längtan sågo nog även de gamle på det, längtande att få gå till vila efter dagens id. Man talar om julstämning men gunås, på gamla dagar har den betydligt trubrats av.

Glad blir man därför, då man som jag en julkväll några ögonblick känt den intensivt och gripande.

Jag vandrade bland de käras porträtt på mina väggar, sökte livligt återkalla dem för min inre blick, då jag fick syn på den vackra gamla Roccocopendylen. Det var, som om den på en gång kallat dem alla till liv.

Det 78-åriga hjärtat spratt till som i ungdomens dar, och den hårdnade ytan brast för en tår som sökte sig fram genom den stelade skorpan. Gud ske lov

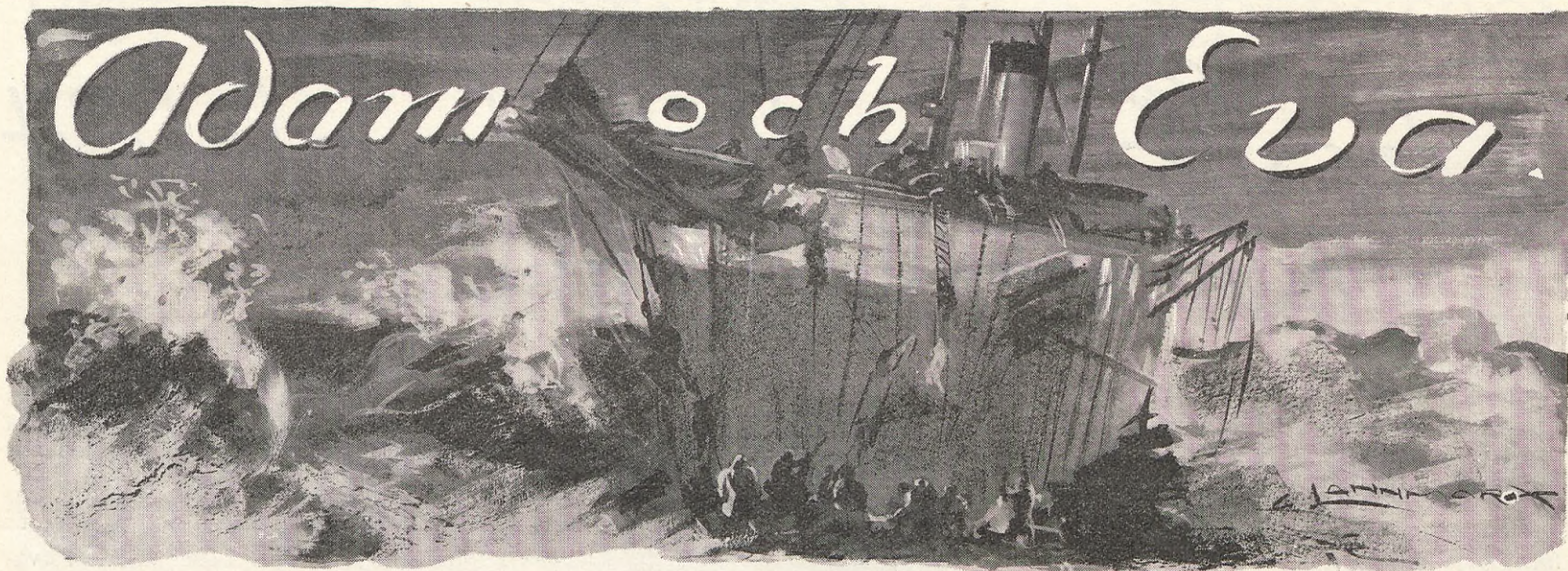
att denna ännu ej är alldeles ogenomtränglig.

Vad den gamla klockan på ett par ögonblick skapade om en, ack huru mycken ynklighet och slagg blottade hon ej på samma gång, som hon lät en se sig själv sådan man varit i sina bästa ögonblick, och som man kanske varit, kunnat och bort vara.

Gamla klocka, du gömmer nog i ditt säkra verk traditionerna från det kära rättrådiga hemmet, livets hemlighet.

Vi rycka och knycka, än hit, än dit, men du går lugnt och jämt i alla väder oföränderligt. Jag som tror på sambandet med de döda, ser intet otänkbart uti att i det gamla härliga uret lever något kvar av mina kära dödas ande.

GUSTAF CEDERSTRÖM.

Av ANNA LENAH ELGSTRÖM

INGEN, ALLRA MINST HON SJÄLV, skulle väl kunnat komma på en så orimlig idé som att fru Herner kunde hysa kärlek för en man av så medelmåttig intelligens. Ty om något var hennes väl motsatsen, var hon en Minerva mer än en Eva, fastän hon bar alla kvinnors moders namn. Ja, man skulle nästan kunna säga — och var man en enkel sjöman gjorde man det också — att hon var allt för intellektuell och inte så litet tillkrånglad, som man blir av rastlöst analyserande tanke i förening med ett upptaget yttre liv. Dessutom verkade hon ganska mycket äldre än hon var — präglad av värdinneskap och offentligt uppträdande med en säkerhet, som gav henne en självfallet överlägsen ton gentemot de unga män, vilka voro hennes fars och svärfars underordnade och som väl sist av alla skulle kunnat drömma om att hon närde en hemlig böjelse för en av dem.

Fast varför gömde annars hennes dominerande, en smula torra sätt, hennes elegant värdiga yttre numera ett sådant kaotiskt inre? Inte under att hon, som var van att ha det så städat och disciplinärt, skyggt givit all självanalys ferier — inte ville se eller erkänna de underliga känslor, som rörde sig därinne.

Dock — denna kvava afton i Gibraltars sund tycktes stunden vara inne för henne att igenkänna fridstöraren och väpna sig mot honom i panisk skräck för att någon skulle ana hur löjlig och dåraktig hon var.

Hon ville bli hel och lugn igen, fri som det fria, rena havet hon alltid kom till för att bli vaggad till ro av dess vidder, där alla mänskliga sorger och bekymmer tyckas så försvinnande små och alla böljor dövände, sövände, evigt viska samma ord: Glöm dem, glöm dem...

Där hon lyssnade vid relingen hörde hon pistongernas jämna dunk likt puls-slag i sin egen underliga feber.

Efter stormbruset, som nu i flera dagar vint kring Sentas höga vita skrov och slitit i det lilla, vinden ännu har kvar att leka med på en modern passagerare-ångare, kändes stillheten under land nästan beklämmande i sin dova plötslighet. Molnen över Afrikas kust tycktes lika massiva som dess taggiga, blygrå linje, ett enda fantastiskt block, staplat från zenith och ner till det vitlysande, fosfor-

serande bakvattnet härinne. Men bakom bergens mur dånade västanstormen med oförminskad häftighet och Trafalgars fyr, som då och då sköt en vredgad, röd blyxt ur gattets dunkel, visade, att dess mynning var en enda skummande vit virvel. Det låg något mörkt, ruvande, obestämt hotande över alltsammans. Och mycket snart började en motsvarande oro göra sig gällande ombord.

Efter middagen hade passagerarna i glädjen över det välkomna lugnet nästan mangrant begynt dansa nere i salongen. Sjömännen, som hade däckat för sig själva, välsignade detta infall — ty även den blindaste landkrabba skulle av deras brådskas förstått att fara var å färde.

Eva Herner stod ju kvar, lutad mot relingen, där hon kunde se kaptenen på kommandobryggan, likt en högväxt, svart staty i sin oljerock, stirrande föröver lika envist, som hon stirrade på honom. Men det bekymrade dem mindre. Henne räknade de knappast som en passagerare. Hennes släktskap med sjön var också närmare än bara ett svärdotterskap med en redare. Hennes far hade varit Sentas kapten i 19 år, innan han dött knall och fall på en utresa och begravts i sitt element — mitt i Atlanten. Dottern, som några år förut blivit änka, hade varit med honom då, liksom hon också gjort sin bröllopsresa med Senta. Den båten hade sett så mycket av hennes glädje och hennes sorg, att hon kände det som om den varit hennes mycket mera än den verkliga Sentas, vilken under sin svägerskas beskydd gjorde sin första resa med den och nu intet ont anande dansade därnere.

Men fast fru Herner nyss stulit sig till en blick på barometern i kaptenens hytt och sett nålen på ett ställe där hon aldrig egentligen trott den kunde befinna sig, var hon inte det ringaste rädd, varken för egen del eller för den älskade båtens.

Hon kunde liksom inte vara rädd i kapten Walls närhet. Han hade varit förste styrman på hennes fars sista resa. Hon kunde aldrig glömma hans sinnesnärvaro, när alla andra tappade huvudet — den djupa trygghet hon kände, närhelst hon såg hans bredaxlade gestalt och svenskt sandfärgade huvud höja sig likt ett torn av lugn styrka över skocken av små nervösa utlänningar. Hon hade förklarat den

med stoltheten en landsmaninna måste känna över att det gamla landet ännu kunde fostra män, som voro födda ledare. Eller — litet skamsat — med att även den modernaste, mest självständiga kvinna i sitt hjärtas djup har kvar en liten rest av primitiv kvinnlighet — den livsbejakande, livsbevarande modersinstinkt, som oemotståndligt drages till det omedvetna löfte om beskydd en sådan enkel, manlig mans hela väsen ger. Något annat skulle hon känt som en skamlig trolöshet mot sin döde make. Hon hade älskat sin sjuke skald med hela sin starka naturs kraft och värme — hans självfulla, mjuka väsen, hans rörande gossaktiga godhet, ja, själva hans hjälplöshet. Under hela sitt äktenskap hade det alltid varit hon som fått vara den starkaste, den som ordnade och tog hand om allt.

Det var väl därför hon mitt i sin sorg och trötthet känt detta sällsamma välbehag vid att för första gången liksom bäras framåt av en stark mans händer — en man, vilken rörande idiotiskt tittade på henne som om hon varit ett bräckligt, dyrbart konstverk, vilket kunde gå sönder, om man tog för hårt i det. Hon log åt hans ängsliga omsorger med en modern ung kvinnas ironiskt roade löje — samma löje, varmed hon mötte hans tafatta försök att tala om saker han visste intresserade henne. Hans krystade bokspråk förrådde ju alltför tydligt, hur nyss han lärt sig alltsammans utantill. Men fast det tråkade henne till döds att tala med honom, dröjde hon gärna vid hans sida, så nära att hans arm under det tjocka tyget i hans rock ibland rörde vid henne och sände en ilning av underlig, ljuv oro genom hela hennes varelse.

Hon skakade otåligt på huvudet som åt en näsvis flugas surr, men kunde inte bli kvitt minnet. Det stack, det brände — ty nu var det ju bredvid Senta hon alltid såg honom. Hon tänkte på det med en ofrivillig sk.

— Det började liksom bli svårt att andas härinne. De mörka molnen drogo hop sig med lömsk hastighet. Ute till havs liknade de stenblock, vilka jättar kastade hit och dit, ty fast inne i gattet ännu inte ett vindkast rörde sig, ökades yran därute med varje sekund. I sundets annalkande mynning såg hon brottsjön slunga sina skumpelare upp och ner — den

Rena porer — hudens hälsa.

FORNTID — NUTID.

Det goda anseende, som tjära och svavel i gamla tider åtnjöto såsom förträffliga medel för hudens vård, har vår moderna Elfströms REPORIA-TVÅL (Svavel-Tjärtvål) visat vara välförtjänt. Det har lyckats oss att bjuda dessa medel i mild och lämpligt avpassad form, varigenom tvålen blivit lika angenäm i bruket som välgörande till sina verkningar.

Använd Elfströms REPORIA-TVÅL (med svavel, tjära och lanolin) vid Eder egen toalett. Låt barnen få draga fördel av dess förmåga att hålla hudens porer rena! Se till att husets herre icke saknar den! Elfströms REPORIA-TVÅL vill även i Edert hem vara hela familjens tvål.

Tillverkningen av Elfströms REPORIA-TVÅL med den säregna, oförändrade, väl funna sammansättningen står under kontroll av professorn i kemi vid Uppsala universitet L. Ramberg.

Begär icke en svaveltjärtvål; begär **Elfströms Reporia-Tvål**

med svavel, tjära och lanolin

under vilket lagligen inregistrerade namn Elfströms Svavel-Tjärtvål numera säljes till förekommande av förväxlingar med andra underhaltiga tvålar i förvillande lika omslag.

Läs det varje tvål åtföljande cirkuläret!

Säljes överallt à 1 kr. pr st.

"FAVORIT"

**VANDENBERGHS
SMÖRBLANDADE
MARGARIN**

*Bordets förnämsta
delikatess.*

Alltid nykärnat. ☆

FAVORIT

Röda sidor och svart
slitbana med T-nabbar
känneteckna svenskt
kvalitetsfabrikat.

ELEGANT och SOLID

verkar varje automobils
varå monterats

TRELLEBORG
CORD
BALLONGRINGAR

Levereras i mest förekommande storlekar av beprövat säkert utförande.

Besök eller telefonera till oss eller våra försäljare vid första ringkomplettering.

TRELLEBORG GUMMIFABRIKS A.-B.
Stockholm TRELLEBORG Göteborg

Trelleborgs Gummi-
fabriks Försäljnings
A.-B.

Fredsgatan 2
Tel. 8595 och Norr 8595

Trelleborgs Gummi-
fabriks A.-B. Nederlag
Otto Rahmn

St. Badhusgatan 28
Tel. 46 41 och 77 54

Skönhet förgår

*men
sist för den som använder*

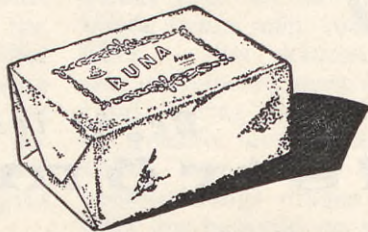
RUNA

*högsta märket
smörblandning*

är en beprövad vara, som fått
husmödrarnas förtroende och
håller vad den lovar.

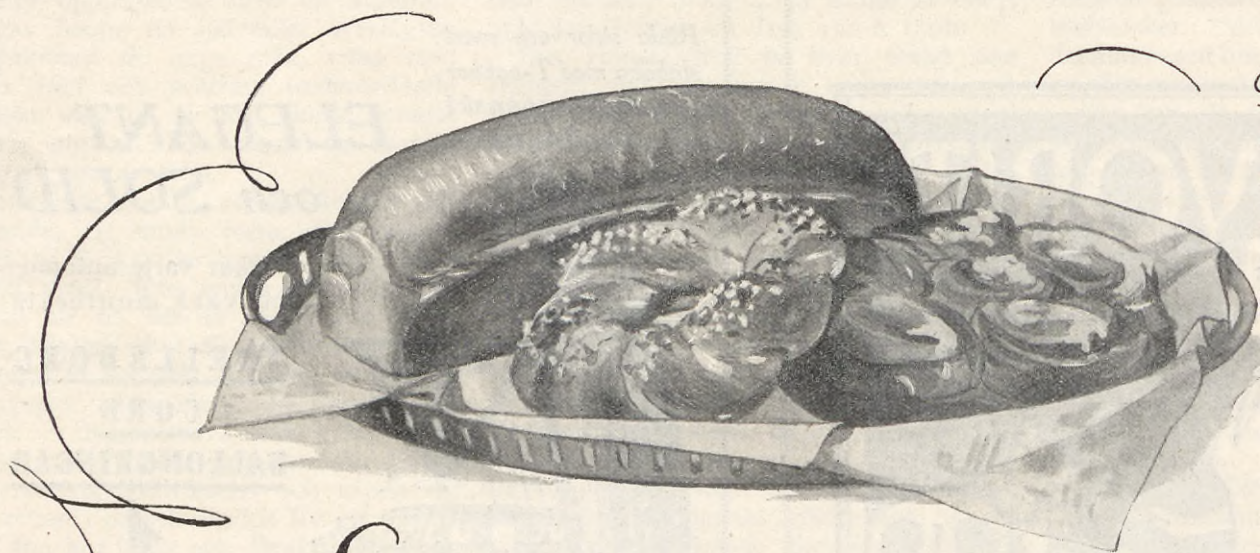
Pris kr. 2:50 pr kg.

Köp RUNA i stället för smör.

Nya Margarin A.-B. Svea,
Kalmar.

LUNDINS

Tillskriv oss och
vi sända Eder
omgående vår
receptbok.

*Ett lyckat bak är till glädje för
varje husmor. Degen jäser jämn och vacker och resulta-
tet blir alltid tillfredsställande om man använder*

H. E. EKSTRÖMS " " " JÄSTMJÖL

ÖREBRO KEM. TEKN. FABRIK

GRUNDAD 1855

Edung

gav henne en fantastisk känsla av att vara ett levande grymt väsen, hoppande och dansande med vild munterhet i väntan på sitt rov. Den lilla världen omkring henne tycktes henne plötsligt rent av patetisk, där den i sin bräckliga ljusbus, så ensligt och förtroendefull gled mot faran. Hon kastade en skrämnd blick över de breda däck, klara till aktion, befolkade av skugglika män, alla på sin post, alla med ögonen på mannen däruppe, väntande den signal de visste han snart måste ge.

Ty vinden hade kastat om, och därinne kunde de inte stanna många sekunder till utan att krossas mot klipporna.

Pressad mot dörren ned till salongen, redo att springa ner när som helst, väntade även hon i en spänning som aldrig förr. Den plötsliga stormilen, då vinden gick över, hade liksom ryckt upp något inom henne, där hon stått sänkt i sin egen individualitets lilla säkra värld, som i en djup brunn. I en plötsligt bländande blixtnedgång hade hon liksom överraskat havet, sådant det verkligen är, där det ligger och leker sin eviga, vilda lek med molnen och vindarna — sett hur väldigt grymt och likgiltigt det var, livet var. — För mycket för en liten människa att möta och besegra, tänkte hon i en bävan sådan hon aldrig förr känt i sitt trygga värdiga liv. Och dock måste han göra det, alldeles ensam.

— O, Gud hjälp honom! bad hon på det plötsligt barnsliga sätt endast faran lockar fram. Bakom den svarta gestalten uppe på bryggan hade skyn börjat bli besynnerligt tigerfläckig i gula strimmor. Hon såg honom lyfta handen mot den och nicka åt rorgångarna, som sida vid sida stodo vid hjulet. Det rasande ljudet av kedjor hördes — Sentas stäv beskrev en kvarts cirkel och pekade ut mot Atlanten. De sista klipporna föllo undan, i nästa sekund reste havet sin cirkelmur om Senta — en mur, som plötsligt med dånet av tusen kanoner ramlade över henne och lade henne på sidan.

Då Eva Herner med hjälp av dörren åter reste sig, såg hon den ene av rorgångarna likt ett mörkt bylte rulla ned för bryggan fram till kaptenens fötter. Styrhyttens tak hade blåst av, och mannen måste vara antingen svårt sårad eller död, det såg hon på hans ohyggliga ledlöshet, som om han varit en uppstoppad docka. En av styrmännen kom springande mot henne, balanserande likt en fluga på trapphusets ännu nästan horisontella vägg. — Ner! skrek han helt blek, när han fick se henne. Hon nickade tyst, allt för väl tränad för att fråga om det var fara eller om hon kunde hjälpa — visste ju att hon hjälpte bäst genom blind lydnad och att det var farligt. Senta reste sig inte, som hon skulle.

En blek stewart på post innanför dörren låste den genast efter henne, medan han samtidigt höll fast henne för att hon inte i krängningen skulle ramlas utför trappan och ned i högen och krossades glas och möbler. — Därnere rusade hennes svägerska mot henne i spetsen för en skara bleka, upprörda män och kvinnor. — Vad hade hänt? Varför voro de instängda?

Men i ett nu tystnade sorlet. Den ena efter den andra fick en förbryllad, lyssnande blick — tills en mans röst trängde genom stormens dån in till kärnan av ovan tystnad. Maskinerna hörs ju inte!

Åter begynte oväsendet. — Maskinskada! I denna storm och så nära en klippig strand! Nu behövde ingen fråga henne om fara var å färde! För övrigt stod andre styrmannen redan i dörren. — Med order från kaptenen, sade han brådskande. Alla skulle genast bege sig upp på däck.

För ett enda ögonblick blev det tyst igen — stodo alla stirrande i vantrogen fasa på högen av livbälten stewarterna plötsligt buro in i salongen. Det var inte möjligt att dessa hemska tingestar verkligen behövdes! Några av kvinnorna värjde sig förtvivlat då männen sökte knyta bältena på dem — däribland Senta. Den plötsliga övergången från idel säkerhet till dödsfara hade varit för mycket för henne. Stewarterna fingo ingen hand med henne, förrän de tillkallat Eva Herner. Fast hon inte visste det själv, höjde hon sig över vågorna av exciterade gester likt ett annat av de stadiga torn, hon liknat kapten Wall vid. Och på det underliga sätt faran har att ge vissa människor kommandot över andra, erkände de ögonblickligen hennes herr-

— låg där mitt i stormen och faran plötsligt så trygg som sin namne i paradiset.

välde och stillnade, då hon talade till dem. — Var lugna, var bara lugna! uppmanade hon dem åter och åter. — Det här är en småsak för kapten Wall! Eller: Med ett sådant befäl behöva vi inte vara rädda! — tills den varma, triumferande tonen i hennes röst trängde genom skräckens dimma t. o. m. hos den lilla, ljusa flickan, som klängde sig fast vid henne. Hon höjde sitt huvud från svägerskans axel och betraktade hennes blossande ansikte med ett underligt uttryck i sina blåa ögon. Men det var som om den där plötsliga, vilda glimten av havet svept bort alla Eva Herners vanliga försiktiga hänsyn och lämnat henne naken och oskyldig likt ett barn. Hon tänkte bara på hur hon skulle kunna hjälpa mannen på bryggan i hans kamp, få dem lugna härnere, fyllda av samma stolta tillit till honom hon kände!

Först då han själv uppenbarade sig i dörren vaknade hon liksom upp och tystnade förvirrat. Men han såg inte ens för en sekund på henne, där han småleende som mot barn lugnade sina upprörda passagerare. — Så snart maskinskadorna var reparerade, skulle all fara vara

över. Kanske de inte alls behövde gå i båtarna. Men så länge Senta inte lydde order bättre, kunde man inte vara nog försiktig. Hans lugna, blåa blick — som alltid full av sinnesro och urbant förtroende för hela världen, föll på Sentas lilla hjälplösa gestalt och stannade där, plötsligt lysande varm och enträgen. Men hon såg inte upp, och han vände sig för att gå med ett sista ögonkast mot Eva Herner, liksom anbefallde han flickan i hennes vård.

Så hade han sett på henne själv en gång — som om han svepte en mantel om en, tänkte hon sorgset, intet ont kunde hända en, bara man lydde och följde honom. Men nu hade hon ingen lust att skratta. Det kändes alltför underligt ensligt och bittert för det.

Med ett plötsligt blekt och fruset ansikte följde hon honom på däck, släpande den kvidande Senta med sig.

Däruppe var däckets ett enda virrvarr av trä från den nerblåsta styrhytten, vari ett dussin halvdränkta matrosar arbetade för att klara livbåtarna. I en av de aktersta var det som flickan och hon hade sina angivna platser och hon sökte sig mödosamt dit. Det gick långsamt genom det bländande skummet från svallvågorna, som likt väldiga hammarslag med grym precision föllo över ångaren. Ett — tu — tre — så måste hon stanna igen — ett — tu — tre — halvkvävd kunde hon åter krypa vidare, troget dragande flickan med sig.

Det tycktes inte vara frågan om att inte gå i båtarna nu.

En efter en tändes lyktorna i dem, tills de hängde i sina dävertar likt en underlig krans av eklärering i det dånande mörkret.

Från bryggan sände förste styrmannen upp den ena raketerna efter den andra. I det plötsliga, gröna ljuset skymtade hon kaptenen i spetsen för en kedja män, som höllo tillbaka några manliga tredjeklasspassagerare, vilka vilka av skräck sökte tränga sig upp i båtarna. — Kvinnor och barn först! ljud åter och åter det gamla ropet med hans lugna röst. Och den ena kvinnan efter den andra langades ned i dem — gråtande kvinnor, som sträckte sig efter sina barn och inte upphörde att ropa, förrän de åter höllo dem i sina armar — tysta kvinnor med hela sin själ i de ögon de fäste på sina kvarlämnade män — och kvinnor som kvedo likt Senta i självisk ångest eller hakade sig fast i blind panik i första bästa föremål, så att man fick vrida dem bort från det. Faran, som sållade agnarna från vetet, var i arbete, skiljande de lumpna från de storsinta, de modiga från de fega. Somliga män visade den som hjältar, där de lugna arbetade för andras bästa. Några målade den vita som vax, med darrande ben och ångestfulla ögon, spejande efter ett tillfälle att stjäla en plats från någon annan. Gång på gång såg hon kapten Wall lyfta en sådan ynkelig figur från en båtlast kvinnor och slänga den i däckets likt en vante, leende hela tiden som åt ett synnerligt gott skämt.

En kung bland män! Åter lyfte sig den där lyckliga, vilda rösten ur hennes inre. Och nu fann hon inga ursäkter, behövde inga omsvep — såg som i en blixtnedgång genom stormens mörker att där stod hennes herre och make, hennes vän och kamrat i liv och död.

Men honom hade hon hållit sig för god för — hade kylt av och skrämt bort med sin överlägsenhet, sina principer — hela den stela rustningen.

Och nu var det för sent — för sent! — Tyst, sade hon med plötslig otålighet till Senta. — Du måste försöka vara modigare!

För hans skull! menade hon och flickan mötte i ett nu hennes blick med samma mystiska ovilja. Hon lutade sig ännu närmare henne, där de stodo fastklamrade vid varandra. — Jag tror du är kär i honom, viskade hon med ett blekt, hånfullt leende.

Men innan Eva i sin häpnad funnit ett svar kom ett högt rop dem bägge att springa tillbaka.

En skara lascarer med knivar i händerna och vilt rullande ögon hade dykt upp ur maskinrummets mörker och kastade sig nu i en mörk tjuvande massa över männen, vilka försvarade båtarna.

Tryckt mot däck, mekaniskt skyddande den halvt avsvimmade flickan med sin kropp, väntade hon att vilket ögonblick som helst bli nedtrampad — väntade med ett bittert lugn. Det fanns värre saker än döden...

Lascarens anfall hade brutit all disciplin. Vid relingen kämpade åter armenier och greker likt vettskrämda djur, och skriet från kvinnor och barn steg skärande genom stormen, överröstande kaptenens bistra röst: Tillbaka, edra djävlar, annars skjuter jag!

Han blödde redan ur ett stort sår i nacken, såg hon, då hon för ett ögonblick skymtade honom i kampens vimmel. För sista gången, trodde hon fullt och fast. Ty därute i mörkret kom ju brottsjöns vilda, vita skuggor allt närmare. Om maskinen inte snart började arbeta igen skulle de inte ha många minuter kvar. Hon ruskade omilt Senta för att få henne att sluta upp med sin jämmer och höra på — höra att hon gissat rätt — att

Vår barndoms julgäster.

(Forts. fr. sid. 6.)

Full av häpen indignation har han i år stannat på sin färd över hustak och skorstenar, säcken har fallit från hans skuldra, och med möda håller han ihop den kring de övriga härligheterna, sedan både dockan Madeleine, som lillan på 30 rue Pascal i Lyon drömt om i veckotal och trumman, som sergentens pojke i Gränna skulle ha, ramlat åt var sitt håll.

Nu är det inte längre hans steg man lyssnar efter på julkvällen, när granen är tänd, det är nyheterna från Marconi House om vem som segtrat i curlingmatchen i Edin-

Reynolds: Änglar.

hon älskade honom. Hon skulle velat ropa det högt — en hyllning, en tribut i hans livs svåraste ögonblick. — Bli du räddad, så var stolt över honom! sade hon högt och klart. Du, som är hans! Men hon kände ingen avund längre, ingenting annat än en sällsam lycka — den bävande ömma och förbarmande stolthet en kvinna endast kan känna för den, som kämpar en ojämn kamp och är nära nederlaget.

Så smälde ett skott och hon visste för några ögonblick intet mer.

Förrän hon som i en dröm åter hörde hans röst. Fastän hon knappast kände igen den, aldrig hade hon hört den darra så: — Hur är det? Ha de djävlar skadat er?

Åter kom den bittra verkligheten till-

baka till henne. Det var förstås Senta han talade till.

Men då hon öppnade ögonen var däck lugnt igen och i en av de sista båtarna, man ännu arbetade med att fira ned i vattnet, såg hon Senta sitta hopkrupen.

Hon reste sig långsamt. Trots faran, trots att hon mycket väl förstod, vad han brådskande viskade till henne: att tiden var knapp; paniken kunde när som helst bryta ut igen, då de kvarlämnade männen begrepo hur få platser som funnos kvar, kände hon som en obeskrivlig lättnad — att ha fyllt sitt värv, vara av med Senta och ensam med honom igen — blott hon och han och döden...

— De kan få min plats också, mumlade hon, jag tänker inte använda den.

Förblindad av tårar såg hon inte uttrycket i hans ansikte, kände sig bara lyft upp mot hans bröst och hastigt bortburen. Hon kämpade mot, plötsligt åter i sitt obstinata, moderna kvinnojag: Trodde han, att hon var ett likadant kolly som de andra kvinnorna, att hon inte visste vad hon ville? — Vänta, flämtade hon.

— Hjälpte intet annat, måste hon säga honom vad hon förgäves sökt säga Senta. Ingenting betydde något, dessa sekunder de hade kvar, mer än att han skulle förstå att hon ändå älskat honom! — Vänta, jag... Modigt öppnade hon ögonen.

Och slöt dem igen med ett lyckligt litet rop, kvävt vid hans bröst — låg där mitt i stormen och faran plötsligt så trygg som sin namne i paradiset. — — —

Ty där en kvinna finner sin man och en man sin rätta kvinna, där är det — och förblir det — en liten fläck av bävande ljus i världens mörker.

Så sade Eva Wall mer än en gång sedan under sitt långa lyckliga liv.

Anna Lena Elgström

Tomtens första radiojul. Teckning av H. Robinson.

burgh eller ouvertyren till Boitos senaste opera i Milano man ävlas om att vara den första att höra, och blir man då störd är det slut med julfriden och föregående interjektioner på alla språk skära genom luften.

Jultomten har ohjälpligt trasslat in sig i den trådlösa uppfinningens trådar — och hur har det gått med julens ängel?

Honom har man visserligen inte träffat i samma situation, och hans vita vingar bära honom väl alltfjämt över alla hinder, men kanske nalkas han helst jorden i barnens drömmar på julnatten. Där är han van att gästa sedan sekler.

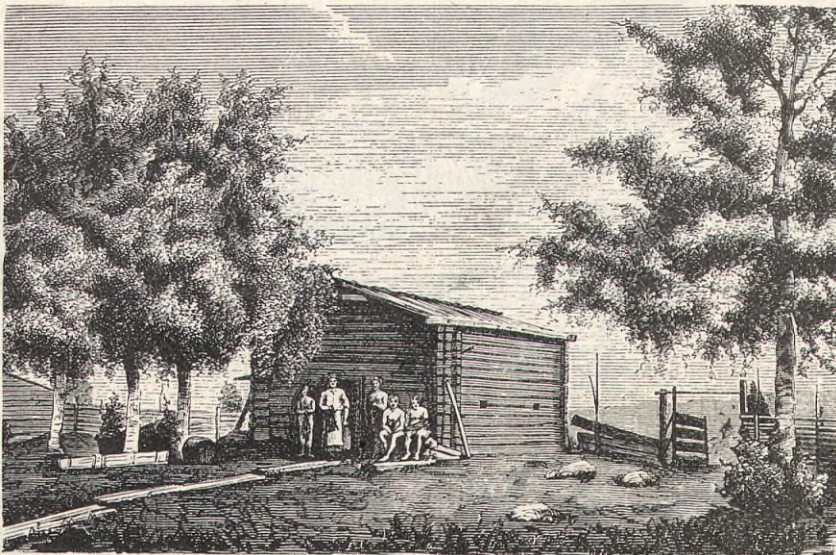
FINSK JUL. Av HAGAR OLSSON

DEN BETYDELSEFULLA tiden kring vintersolståndet, då mörkret liksom står stilla för att småningom, sekund för sekund, omärkligt ge vika för det hemlighetsfullt tilltagande ljuset, firades även av de hedniska fornfinnarna som en stor fest. För de svårmodigt inbundna finnarna var detta en andarnas, i synnerhet de hädangångnas fest, som fick en något annan, mera mystiskt dämpad prägel än de ljusare svenskarnas solfest. De forna finnarna, som bodde spridda i sina ödemarker och sällan hade något umgänge med andra människor, levde i desto intimare kontakt med sina döda. De dödas själar återvände till sina jordiska boplatser och ingrepp, tyst och osynligt, i släktens liv. När den första svaga gryningen visade sig vid årets horisont och de levande kunde blicka mot annalkande ljusare dagar, då firade de sina dödas minne. Det ligger för oss en vacker symbolik i detta, att de av mörkret beträngda ödemarksborna läto de första strålarna av det ännu blott anade ljuset falla på de osynliga skugggestalter. Men för dem själva var det en handling av enkel realistisk innebörd.

Många av de gamla hedniska bruken bibehöll sig även sedan julen blivit en kristlig högtid och leva kvar än i dag. Julgranen är en urgammal germansk tradition, som i Finland vunnit burskap nästan enbart inom den bildade klassen. För folket äro julgran och julgävor okända, det har sina egna enkla traditioner, som i all sin primitivitet skänka julaftonen och julnatten en särskild stämning.

Det för finsk jul mest karaktäristiska och det mest egenartade bruket är julhalmen, som i dag som är aldrig saknas i den finska bondens stuga på julaftonen. Denna sed att strö ett tjockt lager av halm på golvet härstammar från den tid, då julen var de hädangångnas fest. Då skulle det råda en andlös tystnad i stugan, inga hårda steg och ord fingo höras, endast det sakta prasslet av halmen under människornas varsamma steg. På detta sätt sökte man locka de skygga andarna att dröja kvar i kretsen av sina levande anhöriga. Senare har kyrkan försökt att ingjuta en ny symbolik i den outrotliga hedniska julhalmen: den skall föreställa Frälsarens födelsekrubba. Huruvida denna föreställning verkligen lyckats intränga i folkets medvetande, är svårt att avgöra. Men ett kärt och stämmingsfullt bruk är halmen, det är säkert, ingen tänker på att övergiva det.

Hur outhärlig halmen är för julfirandet på landet fram-

En finsk bondgårds badhus.

går bl. a. av den gripande skildringen av nödårsjulen i Sillanpää's »Det fromma eländet». Det året fanns det ingen halm att tillgå i Finlands bygder, man hade inte ens detta nödfoder att ge kreaturen. Men när julaftonen kom, lät den stackars värdinnan riva ner halmen från taket på en två år gammal lada och bar in den unknä bördan i stugan — för att även denna sorgliga jul få en känsla av att det verkligen var jul. Och det hungriga barnet gjorde ett försök att leka på den ruttna halmen, liksom förr... Så förbytt kan julens anlete vara i ett ödemarksland, om naturen, som här slår sin prägel på allt, inte varit givmild. Men den som firar julen under lyckligare stjärnor — skall gärna vända bort blicken från denna avlägsna skuggbild...

Utom halmen är julbastun och — trots allt! — julbrännvinet outhärliga och obligatoriska julingredienser i de finska bygderna.

Den som något känner till finsk litteratur vet, vilken dominerande roll bastun spelar i finska folkets liv överhuvud. Finnarna ha uppfunnit bastun, sägs det, för

övrigt den enda uppfinning, som torde vara deras egen — skriver Juhani Aho i en av sina roligaste spånor, som handlar om »alla bastuhjältars överman» Sasu Rödelin, en klassisk finsk figur. Bastun är den första byggnad den finska nybyggaren uppför i obygd; där bor han, om det gäller, tills han kan tänka på att uppföra andra hus. Men utan bastu kan han inte leva en enda vecka! Och bastun har i alla tider varit den finska kvinnans primitiva barnbördshus. Inom dess sotiga väggar, i den behagliga värmen därinne ha de finska barnen första gången sett dagens ljus — kanske är det därför den sedan förblivit dem så

kär livet igenom och så outhärlig även vid andra festliga tillfällen!

När det skymmer till kväll på julaftonen sitta männen i angenäm förväntan halvklädda i stugan, samtalande och kanske tagande en och annan hjärtestyrkare, medan kvinnorna lägga sista handen vid förberedelserna. Sedan tågar manfolket med husbonden i spetsen till bastun, kvinnorna göra i ordning maten och barnen tumla om på den doftande halmen. Skapelsens herrar gå först i bastun — sedan kommer kvinnornas och barnens (även spädbarnens!) tur — ty det är i början man får det raraste badet, medan ugnstenarna äro sjudande heta och ångan riklig och brännhet. Här uppmjukas kroppen och sinnet och även den trumpnaste blir mottaglig för matens, brännvinets och julens övriga fröjder.

När allt gårdsfolket återvänt från bastun, vidtar i stugan ett festande, som ofta kan vara nog så magert och anspråklöst, men stundom kan antaga rätt vilda former och vara ända till morgonen, då det är tid att ge sig av till julottan. De finska julnätterna kunna onekligen ha »både bredd och längd och höjd också».

Hur festen än gestaltar sig, rymmer en sådan varm och doftande stuga, där uppvärmda och upprymda människor tassa omkring i den sköna halmen, medan kölden brakar i knutarna och snödriorna skimra hemlighetsfullt i den tätande skymningen utanför fönstret, inom sina mörknade väggar en säregen humoristisk och dock vemodig julstämning, som är kännetecknande för den lantliga finska julen. Den svårmodiga naturen står dessa människor så nära, den tränger in i deras stugor och drar kring dem en sällsam stumhetens och inbundenhetens ring, som endast vid särskilt festliga tillfällen brytes. När detta någon gång om året sker, njuter människan dubbelt.

Interiör av finsk bastu.

PIUS OCH PYTIA

Av ELIN WÄGNER

OMKRING ETT AVLÅNGT BORD satt en kommitté. En överläggning var avslutad, ordföranden, en äldre dam, lät klubban falla. Och i samma ögonblick reste sig en av damerna från sin plats, en ung kvinna, den elegantaste av dem.

— Jag kan inte stanna, mumlade hon. De övriga betraktade varandra och henne med oro och otålighet. Hon var vit som ett papper i ansiktet. Vad nu? Ett uppträde, en utbrytning ur kommittén? Hur kunde någon av de invigda, som visste, hur svårt det var i och för sig att förbereda en kongress, vilja ställa till svårigheter i onödan?

Men ordföranden gav dem med en blick, en rundbefallning att vara stilla, reste sig och följde själv efter.

— Kära fru Smitt, sade hon med en vänlig röst, gå ni hem, ni ser så förstörd ut. Ni är ung, jag förstår er. Jag skall ordna så, att ni inte antecknas som närvarande vid sammanträdet, så står ni alldeles utanför våra beslut i dag.

— Ni förstår mig ändå inte, om ni tror det är av feighet, sade den unga. Det är själva halshuggningen av en levande människa som upprör mig så.

Ordföranden tänkte flyktigt, att det endast är levande människor man halshugger och sade: halshuggningar, för att nu bruka det ordet, som jag anser vara alldeles för starkt, måste emellertid ske i trängande fall här i världen för det allmänna bästa. Här går kongressens intressen framför fröken Fertings intresse att få behålla sitt huvud.

— Jag har aldrig drömt om, att vi skulle börja vårt arbete med en avrättning!

— Tror ni inte jag känner något därvid? frågade ordföranden.

Den unga trodde det inte. Hon stod med handen på dörrlåset och betraktade ordföranden, som var lika rödblommig, lugn och fattad som vanligt.

— Åjo, fortsatte den äldre kvinnan, det gör jag nog. Men jag har nu en gång fått lära mig under ett fyrtioårigt föreningsarbete, att även sådana beslut som detta att utsluta fröken Ferting ur kongressarbetet måste göras och uthärdas av böd-

lar och delinkventer lika. En annan gång är jag kanske själv den dömda, och ni är domare, och då skall ni få se att jag tar det lika lugnt.

— Sådana saker borde inte få passera bland kvinnor.

— Varför inte? sade ordföranden med plötslig otålighet.

Den unga svarade icke på denna fråga — Farväl, sade hon och gled ut genom dörren. Den gamla ordföranden stod ett ögonblick stilla med ryggen mot kommittén och stirrade på den stängda dörren. »Farväl». För en timma sedan hade hon, som nu lämnat dem, varit eld och lågor för sin uppgift. Sådana förluster äro svåra att ersätta, men man finge försöka att tala vackert vid henne litet längre fram.

När vaktmästaren utanför dörren fick se fru Smitt, frågade han deltagande, om han fick gå efter ett glas vatten. — Ja tack, sade hon och sjönk huvudyt ner på galoschhyllan.

— Varför inte? Jo, det kunde hon säga, denna kloka, aktade och djupt cyniska gamla människa, som hon en gång älskat. Därför, därför, att kvinnor måste vara mera milda, mjuka, uppfinningsrika, ja geniala, då det gäller att förena individens intresse med det allmännas. Eller också finge de låta bli alldeles.

— Varför inte? Min Gud, min Gud, det var ju just detta vi skulle göra: lösa upp motsättningen mellan det hela och delarna, försona den enskilde med samhället. Och så har hon, vår gamla ledare, under arbetet glömt vad hon arbetade för.

Då fru Smitt kom hem, lade hon sig för fem minuter på soffan i sitt arbetsrum. Om två minuter kom hennes man in, klädd i sin vita arbetsrock. Han hade hört av jungfrun, att hustrun kommit sjuk hem från sammanträdet, och han hyste i sitt hjärta en väl dold önskan, att något ohjälpligt måtte ha hänt.

Hon ville icke nu tala om det som skett, och frågade därför hur han kunde gå ifrån mitt under mottagningen. Men han förklarade, att den patient skickat

återbud, som skulle haft just denna kvart. Han kunde lika väl ägna den åt sin hustru, om hon inte var för dålig att ta mot besök av läkare.

— Du vet, fröken Ferting? sade hon då.

— Om jag vet? Han började skratta, signaturen Pytia!

— Varför skrattar du?

— Du vet lika väl som jag, att det finns inte en människa i detta land, som inte skrattar vid hennes namn.

— Jo, sade hustrun, jag. Det är väl inget löjligt, att hon haft en ärekränkingsprocess mot en oförskämnd boulevardredaktör.

— Man skall inte processa med Löjet!

— Skall man inte! När han gycklade med henne vecka efter vecka. Du håller väl inte med den vidrige Krock?

— Nej, min älskling, men han är rolig, och hennes process gjorde henne omöjlig.

— Hon vann ju.

— Till sin olycka! Han utnyttjade det glänsande för att göra henne ännu löjligare.

— Hon är en god journalist och en mycket bättre människa än han.

— Det erkännes allmänt. Hon är en bättre människa, men han är en långt bättre journalist. Men du måste tala om vad som hänt.

— Skulle inte kvinnorna stå på hennes sida? sade hustrun. Det borde ju vara en självklar sak, att hon skulle vara ordförande i reklamutskottet och spela stor roll över huvud vid kongressen. Hon var med på de förberedande överläggningarna. Men i dag, då det valdes utskott, blev hon fullkomligt förbigången. För judarnas rädsas skull. Det var därför jag gick hem.

— Men min lilla vän, sade mannen, (mår du illa om jag röker?) Krock skulle förföljt Pytia ända in i kongressen och gjort även den löjlig. Jag anser, att fru Bergh gjorde rätt. För det var väl hon.

— Fröken Ferting kommer att ta det hårt. Hon har varit liv och själ för kongressen, full av planer.

I detsamma kom jungfrun in och frågade, om frun tog emot fröken Ferting.

— Då går jag, sade mannen, men låt mig smita bakvägen.

— Törs du inte möta henne?

— Nej, jag kunde brista ut i ett hysteriskt skratt.

Fru Smitt kände samma djävulska frestelse, då Fröken Ferting steg in. Och dock var den besökande så allvarsam.

Hon var en lång, mager människa med ett ansikte, som skärpts och hårdnat under en tjuguarig journalisttid. Det sätter sina spår, att alltid tvingas att passa på och vara uppmärksam: vid lyssnande och frågande, vid uppsamlade och återgivande, vid räkningars betalning och vid tågomyten.

Men i dag var detta ansikte alldeles i ordning av sinnesrörelse, det uttryckte ett djupt lidande.

Fru Smitt hade snabbt övervunnit sin hysteriska skrattlusta. Hon var lika allvarlig som Pytia, då hon med en invärtes rysning bad henne sitta ner. Hon hade kallat kommittébeslutet för en halsuggning, därför var det så kusligt att den avrättade levde och kunde se på henne.

Och det var så kusligt, att offret rev upp sig och blottade sin smärta ända in i roten för en yngre kollega, den där lilla Gerda Smitt, som hon hittills alltid behandlat så förnämt. Men hon var för utom sig för att behärska sig och spela rollen av den erfarna, överlägsna, stramt tyglade personligheten, som för alla livets kastningar och överraskningar blott har ett leende...

— Säg mig, klagade hon, vad är det för fel med mig?

— Min Gud, vilken fråga. Man säger icke till en människa: felet är att ni är evigt löjliggjord.

— Varför hindrar man mig att arbeta? frågade den olyckliga vidare. Ni tror väl inte, att det är den yttre chikanen av att vara utsluten jag bryr mig om, namnet i tidningen och sånt. Om ni visste vad det blir bottenlöst likgiltigt för en gammal journalist. (Här gör hon ett litet försök med sin överlägsenhet igen, tänkte Gerda Smitt). Men jag vill göra nytta. Det är ju det enda som gör detta vidriga livet uthärdligt: föreställningen, att man gör nytta. Och jag kan, men jag får inte.

Vad är det då? Jag granskar mig utan och innan och kan inte finna någon rimlig anledning till mitt öde. Jag har inte kunnat finna nyckeln, utgångspunkten. Därför måste ni ge mig den, Gerda. Ni är den enda jag känner, som har så pass mycket hjärta, att jag kan ta mot det av er. Vi är ju också kamrater, ni känner samma kretsar som jag, ni vet säkert precis hur man talar om mig.

Gerda Smitt höll nästan andan vid detta tal. Alltså icke en aning hade Pytia, om hur hon själv tog sig ut inför världen. Hon hade gjort reportage i tre världsdelar av fem, men om världen inom sig i förhållande till yttervärlden visste hon intet. Hon drömde icke om att boulevardredaktören Krock slagit igenom med sitt löje över henne, därför att det fanns något inom henne, som lönade sig att parodiera, något uppstylat och oäkta bredvid intelligens och duglighet. Gerda Smitt kände i detta ögonblick, att det var så, men säga det, nej, det ansåg hon sig inte ha skyldighet till eller rätt.

— Jag måste hitta på något osant skäl, något smickrande skäl för kommitténs handlingsätt, tänkte hon och sade:

— Jag lovar tala om det, men på ett villkor, att — vad skulle hon kalla henne för sedan den andra börjat säga Gerda — att vi går ut och äter middag samman nånstans, där vi kan vara ostörda.

Fröken Ferting samtyckte, och Gerda meddelade mannen sitt beslut på en brevlapp hon skickade in till honom. Han skrev tillbaka: du är en hjältemodig kvinna.

— Ja, det är jag, tänkte hon. Men strax efter de båda damerna slagit sig ned vid sitt bord, kom redaktör Krock in för att äta middag samman med ett muntert sällskap i samma restaurant. Då han passerade förbi dem, insåg hon, att hon inte var så modig, som hon givit sig ut för.

Fröken Ferting trängde henne genast att få veta hemligheten. Hon gjorde ingen anspelning på Krocks närvaro eller frågade: är det han, som är skulden?

— Låt oss äta först, svarade den andra och tänkte: utan ett glas vin får jag inte mod att utvärda denna situation till slutet.

Aftontidningarna bjödos ut i matsalen, och fröken Ferting köpte en. Hon vecklade upp den, ville gå direkt på telegrammen men hejdade sig vid en artikel, som hon läste med en stigande rodnad i sitt ansikte. Slutligen skickade hon den över till sin bordsgranne med ett något skevt leende.

— Detta tröstar mig något, sade hon, jag mår redan bättre.

Det framgick av artikeln, att redaktör Krock fyllde femtio år — därav middagen och den redan från början mycket höga stämningen i kretsen. Av denna anledning hade han utfärdat en amnestiförklaring, i vilken han benådade några av de offer han särskilt förföljt: politiker, skådespelare, författare, yrkeskamrater. Tidningen, som återgav detta med förtjusning över påhittet, slutade på följande sätt: den välvillige femtioåringen ber oss påpeka att Pytias namn icke är uppfört på listan över de benådade.

Gerda Smitt satt så, att hon kunde iaktta redaktör Krock. Hon såg, att han hade tid mitt i femtioårsmiddagen att observera fröken Ferting, att följa henne, då hon läste artikeln, att säga kvickheter över henne.

— Han måtte hata er, sade hon.

— Ja, visst, sade fröken Ferting, och nu skall jag tala om den hemligheten för er: han hatar mig, sedan vi var ute som krigskorrespondenter tillsammans, och det visade sig att jag hade mera fysiskt mod än han. Jag var aldrig rädd, han var genast rädd, så fort det fanns minsta anledning, och ibland ändå. Jag säger det inte för att skryta, men ni kan fråga dem, som såg oss, att jag vet inte vad fysisk rädsla vill säga, men att han vet det. Det enda är, att jag föraktar att avslöja honom offentligt. Men jag tror inte folk fäster sig så mycket vid vad han skriver?

Detta med fegheten var en intressant upplysning, sammanställd med det out-sägliga raseri, med vilket Krock angripit sin kvinnliga kamrat för hennes narraktiga fåfänga att vilja framhäva sitt per-

sonliga mod. — I detta väldiga drama inför vilket varje mänsklig människa måste bli en ödmjuk och darrande — ja darrande! — åskådare, hade han sagt, sökte en fåfång kvinna att spela en egen hjälteroll, att väcka beundran, göra erövringar. En förfärlig skildring hade han gjort av Pytia vid ett visst givet tillfälle. De besökte en ställning, hon ville upp och ut och visa sig, kokettera med fienden. Den beledsagande officern förklarade för henne, att om fienden finge nys om, att här fanns folk, vilket intill nu var honom fördolt, skulle han börja skjuta ögonblickligen. Men med en stolt fras om det härliga att dö för en stor sak, steg Pytia ut och erbjöd sig som skottavla. Hon blev observerad, och följde var den, att det fientliga artilleriet lade ställningen under eld i tjugufyra timmar, till stora lidanden för dem, som höllo den. Men då var Pytia redan sin kos, färdig att på annat håll lysa med sin tapperhet.

Gerda betvivlade inte att Krock var fysiskt feg, det stämde ju med mannen, men hon betvivlade, att häri låg hela förklaringen till det raseri, varmed han förföljde Pytia. Då hon utförde sin amazonroll vid fronten, hade hon säkert sårat många mäns anständighetskänsla, och det var detta han bar fram med det raseri, som sårat högmod kan skänka.

Men att vidröra detta, förklara detta — nej det var otänkbart. Gerda Smitt kände sig inte ha skyldighet till något sådant. Hon ville hjälpa denna arma kvinna förbi en vansklighet som fanns hos henne, och för att man överhuvud då och då måste hjälpa varandra att leva vidare. Men hon kunde icke giva henne den själens kyskhet och ödmjukhet hon saknade, det var icke som att hålla vin i hennes tomma glas.

Hon visste nu, att hon skulle skylla kommitténs beslut på ett rykte, att fröken Fertings sedliga liv icke var otadligt. Det var numera en ganska ofarlig anklagelse, som hon säkert kunde bära. Hon hade bara tvekat att komma fram med den, så länge hon inte visste, med vilken man hon skulle falskeligen förbinda henne. Men så slog det henne: jag tar Pius, det gör honom ingenting, han är ju i Kina. (Det var han icke, han var på hemväg, men det visste hon icke). Ingen kunde passa bättre än Pius. Han hade varit Pytias chef på den tiden, då han ännu satt på en redaktionslokal. Det var innan kriget slungade ut honom i de väldiga äventyrens värld. Fast han föraktade att fara i skock med andra krigskorrespondenter, hade han då och då uppträtt på skådeplatsen med Pytia och Krock, vilket var allmänt bekant och fastslaget i deras artiklar. Dessutom hade han, Pius, lekt med Gerda Smitts hjärta, då hon var journalistvolontär, och det var henne en hemlig njutning att länka hans namn fast vid Pytias och så göra honom en smula löjlig, denne stolte, överlägsne och oätkomliga man.

Fröken Ferting hade behärskat sig länge och icke avbrutit sin bordskamrat i hennes långa tystnad. Men till slut blev henne oron övermäktig. Hon ville gå, hon härdade icke ut med de ständiga skrattsalvorna från fiendens bord. Det var (Forts. sid. 40.)

NÅGRA ORD TILL DEN SVENSKA KVINNAN

Med det nya år som stundar ha nära fyrtio förflutit sedan Idun grundlades som en tidning för kvinnan och hemmet. Litet var som har minnen sedan den tiden erinrar sig nog vilken uppmärksamhet det väckte när "Damernas egen" framträdde för att bli den svenska kvinnan ett språkrör, hur man t. o. m. raljerade med den förmäthenhet som ansågs ligga däri att kvinnan fick en tidning för sig.

Utvecklingen har gått fort nog under dessa fyra decennier. Den uppmärksamhet som i våra dagar av den svenska pressen ägnas kvinnan bör ge henne en mycket smickrande föreställning om den roll hon spelar i samhället. I sin egenskap av pionjär kan Idun naturligtvis inte vara annat än tillfredsställd att se hur insikten om kvinnans betydelsefulla insats i samhällsarbetet vunnit ett alltmer ökat erkännande. Idun kan göra det desto hållre som däri ligger ett indirekt erkännande att den väg tidningen för inemot fyrtio år sedan beträdde var den rätta. Och bland de många damtidningar av tillfällig eller stadigvarande art som sedan dess uppstått smickrar sig Idun med att vara icke blott den älsta utan därjämte den som fortfarande har sin obestridda rangplats, där anciennitet och ungdomlig företagsamhetsanda i förening på ett förträffligt sätt ge skäl för tidningens namn: ungdomsgudinnan som ej åldras hur än åren gå. Stående på traditionens säkra mark är Idun i den lyckliga situationen att kunna förrätta sitt värv utan nervös oro för dagens nyckfulla kastvindar. Idun har sin säkra publik som blir sin tidning trogen, framför allt i medvetandet att alla krafter uppjudas, att intet sparas vare sig ifråga om arbete eller ekonomiska insatser för att hålla uppe Idun på den höga standard som alltid varit dess förnämliga kännetecken.

Det år som gått torde bäst ha visat det berättigade i ett sådant påstående. Nummer efter nummer har tillfört vår läsekrets en mångfald av fullödiga inlägg av de bästa pennor sådana som *Prins Wilhelm, Ellen Key, Selma Lagerlöf, Ann Margret Holmgren, Lydia Wahlström, Julia Svedelius, Marika Stjernstedt, Elin Wägner, Alma Söderhjelm, Anna Lenah Elgström, Frida Steenhoff, Annie Åkerhielm, Anna Wahlenberg, Hildur Dixelius, Marie Louise Gagner, Oda Berg, Thyra Grafström, Elisabeth Thorman, Anna Schenström, Agnes Sutthoff, Brita Lidbäck, E. Harms, Elsa Philip, Ellen von Platen, Anna Levertin, Gustaf Cederström, Sven Hedin, Tor Hedberg, Birger Mörner, Eric von Rosen, Ludvig Nordström, Eskil Sundström, Evert Strokirk, m. fl.* Ifråga om uppslagsrikedom och goda idéer har Idun fortfarande gått i tåten. Vi be blott att som exempel på vad

Ellen Key
skriver sina minnen i Idun under 1925.

Idun utträttat få erinra om den genom Iduns initiativ öppnade *Kvinnornas idrottsriksdag* som haft ett så lyckligt förlopp och resulterat i stiftandet av *Svenska Kvinnors Centralförbund för fysisk kultur*. *Iduns kvinnoklubb* såväl i Stockholm som i Malmö har alltsedan sitt stiftande på ett glädjande sätt realiserat tidningens önskan att åstadkomma en samlingsplats för nytta och nöje. *Husmoderskursen pr korrespondens* fortgår och omfattas med stort intresse. *Iduns barnkammare* på Bygge- och Boutställningen vann en storartad framgång och det mest smickrande erkännandet ligger väl i att den kopierats av andra husmoderstidningar. *Gösta Berling-numret* som utgavs samtidigt med framförandet av Gösta Berlings saga på filmen slog så an på publiken att nya upplagor måste tryckas därav. *Iduns kvinnliga akademis pris* på 1000 kronor och *Iduns arbeterskepris* på 300 kronor ha i år utdelats liksom förr och ha i bägge fallen givits till kvinnliga pristagare som gjort sig väl förtjänta av belöningen. *Iduns småkonstutställning* gav en förträfflig exposé över vårt moderna konsthantverk. *Iduns Handarbetstävlan, Porslinsmålningstävlan* och *Kvinnliga kompositionstävlan*

må bringas i erinran liksom *Iduns kattutställning* vars kolossala tillslutning bäst visade hur vällyckad den var. *Iduns fem minuter* avser att ge damerna välbehövlig motion och Iduns översikt av *Kvinnorna ute i världen* lämnar en revy över det kvinnliga framstegsarbetet jorden runt, en överblick som vunnit våra läsarinners stora sympati.

"Den största glädje jag har, är då Idun kommer som en hälsning från en värld av levande människor, som arbeta var och en på sitt sätt. Man känner sig genast mindre ensam då", skrev helt nyligen en läsarinna till redaktionen. Och Idun gläder sig åt att på det viset komma till sin läsekrets som en god vän med de bästa impulser och den gedignaste läsning.

Bland de nyheter som Idun har att bjuda på under nästkommande år må särskilt tre framhållas. Först och främst kommer författarinnan *Ellen Key* att i Idun skriva en serie minnen från flydda år. Hög och vördnadsbjudande reser sig *Ellen Keys* gestalt, en ädel kvinnoskepnad vars namn nämnes med vördnad ej blott i vårt land utan överallt i världen där hon sättes i jämbredd med vår tids största tänkare. Att *Ellen Key* vill i Idun skriva erinringar från år som gått är ett meddelande som skall hälsas med den mest odelade tillfredsställelse av vår läsekrets.

Likaså blir fallet då man erfar att friherrinnan *Ellen Cederström* lovat att i Idun publicera sina barndomsminnen. Det var ej så länge sedan publiken hade tillfälle att ännu en gång återse henne som varit dess avgjorda favorit och vars briljanta humör alltjämt är opåverkat av åren. Detta goda humör skall man få se prov på även då skådespelerskan fattar pennan för att berätta om sina upplevelser i barnårens Stockholm.

Och slutligen må nämnas den roman av *Alma Söderhjelm* som skall införas såsom följetong i Idun under nästa år. "*Unga träd*" blir dess namn och platsen för skildringen är Finland under senaste frihetskriget. Det blir säkert den begåvade författarinnans bästa roman, men så är också handlingen av den art att den rycker med sig såväl författare som läsare. Mot det finska krigets stora drama som bakgrund avteckna sig romanens personligheter levande och starkt intresseväckande. Svensk publik skall med begärighet begagna tillfället att under så sakkunnig ledning studera en epok av Finlands historia som ligger oss så nära både i fråga om tid och sympatier.

Sådant är i korthet sagt Iduns program för det år som stundar. Orubbligt vill tidningen hävda sin plats som en talesman för kvinnans intressen och hoppas att nu som alltid välkomnas som en kär gäst överallt i de svenska hemmen.

Ellen Cederström
berättar sina barndomsminnen i Idun under 1925.

Prins Wilhelm
skriver sina teaterrecensioner "Efter ridåfallet" i Idun under 1925.

Alma Söderhjelm
skriver sin roman om finska kriget i Idun under 1925.

**PIGGASTE & TREVLIĞASTE
LÄSNING
GER
DAGENS NYHETER.
PRENUMERA FÖR 1925**

Främst i Stockholm

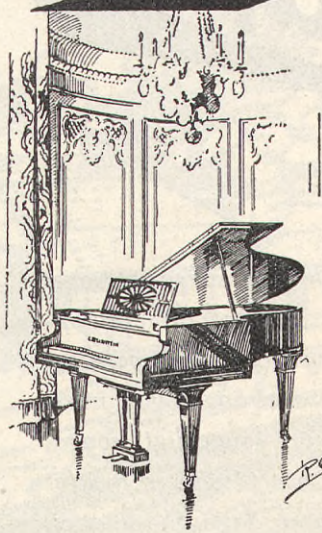
*då Ni söker en klänning för
de olika högtiderna
finner Ni*

**LEJA-MAGASINET'S
MODESALONGER**

**NORRMALMSTORG
Stockholm**

Utsökta modeller - - Kvalificerade rådgivare

**Bechsteins
Flyglar**

*Aug. Hoffmanns
Pianomagasin
Malmskillnadsg.
25 B.*

*Jag anser de Bechsteinska instrumenten
som de skönaste och känsligaste instrument i
världen.*

Richard Strauss.

Även
Damerna

uppskatta numera högt koncentrationen,
lättlåstheten, den underhållande stilen
och den vakna nyhetsavdelningen i

Stockholms Dagblad

Sanokapslar

äro för nervöst disponerade och svaga personer ett verkligt livselixir, som på kort tid återupprättar nervsystemet, alstrar energi, hälsa och livsnadsmod. Undanröjer överansträngningar, missmod och sömnlöshet. För kroppsligt svaga, liksom för alla personer i övergångsåren medför intagandet av 1 Sanokapsel dagligen de mest angenäma och välgörande, bestående verkningar. Anbefallas av läkare. Finnas å alla apotek och kemikalieaffärer i askar å kr. 2.25 och 4.25.

Försök en SANOKUR!
DEN känslan övergår alla andra.

Ni måste annonsera i Göteborg

för att träffa en stor del av landets bästa köpare av Edra varor. Vill Ni träffa exportörer, importörer, engrossister eller detaljister i västra Sverige blir det **billigast för Eder att använda en Göteborgstidning.**

Göteborgs Aftonblad är den tidning Ni icke bör förbigå, då annonsplanen uppgöres för år 1925.

Göteborgs Aftonblad är en av stadens äldsta tidningar och har god spridning just inom de kretsar Ni söker.

Göteborgs Aftonblad tillämpar låga annonspriser och vid större annonsering höga rabatter, varför det bliver billigt att annonsera i tidningen.

Begär kostnadsförslag som beredvilligt lämnas från

GÖTEBORGS AFTONBLAD
GÖTEBORG

Den intellektuellt vakna allmänhetens favorittidning

NYA DAGLIGT ALLEHANDA

har följande företrädare:

Alldeles färska nyheter.

Stockholmarna få i N. D. A. läsa samma dags viktigare händelser. Till de flesta orter i landsorten komma genom N. D. A. nyheterna 8—24 timmar tidigare än genom någon av Stockholms morgontidningar.

Nya synpunkter och friska uppslag

givas ständigt i N. D. A:s ledande artiklar, vilka omkring sig samlar det politiska intresset från alla partier.

Dagens kulturella frågor

belysas allsidigt. Litteratur av docenten Olle Holmberg, litteraturhistorikern Nils Erdman, författarinnorna Annie Åkerhielm och Märta Edquist; teater av d:r Olof Rabenius, musik av prof. Andreas Hallén och kompositören W. Seymer, bildande konst av d:r Hans Wählin.

Framskjutna män ur alla klasser och partier

göra personliga uttalanden i N. D. A. vid bemärkelsedagar och andra tillfällen.

N. D. A:s nyheter från affärsvärlden

äro snabba, korrekta och värdefulla. Signaturen "Argentarius" artiklar i ekonomiska frågor äro inom affärsvärlden högt skattade för sin vederhäftighet och aktualitet.

N. D. A:s avdelning för kvinnan och hemmet

är den mest underhållande och lockar i hög grad även den manliga läsekretsen.

Friskhet och humor

äro utmärkande för hela framställningssättet i N. D. A., vars satiriska kåsörer, Bon Soir och Gong-Gong, äro de främsta i svenska pressen.

PRENUMERATIONSPRIS:

	Helt år	Halvt år	Kvartal
Stockholmsupplagan	Kr. 36:—	20:—	10:—
Nationalupplagan	„ 15:—	8:—	4:25

Utan skydd mot väder och vind

befinna sig nästan alltid de två partier av människokroppen, vilka äro de gradmätare, på vilka man avläser en människas ålder.

Gör till regel att varje kväll efter en föregående tvättning med varmt vatten ingnida ansiktet och händerna med ett tunnt lager av

SYSTER ELLAS SALVA (HUDCRÈME)

som får sitta kvar över natten.

Därmed bereder man huden ett verksamt skydd mot klimatets påfrestningar och tillför hudytans tusentals små muskler det livselixir, som bibehåller huden ungdomligt elastisk, utan veck och rynkor.

Per burk kr. 2:—, per tub 90 öre.

På dagarna använder man som finfördelade och fasthållande underlag för pudret

SYSTER ELLAS DAGCRÈME,

som nära nog ögonblickligt uppsuges av huden, gör den smidig, glatt och motståndskraftig mot kyla, blåst och väta. Utsökt parfymerad, snövit till färgen, i eleganta glaskrutor till kr. 2:50 eller i stora tuber till 1:50.

Fabriks A.-B. Ellas
Stockholm

Original. Av Albert Engström.

DET VAR EN gång en gammal och liten stad någonstans i södra Sverige och den var en idyll med gamla gårdar, som skuggades av lönnar och lindar. En å flöt igenom idyllen och gjorde den ännu mera idyllisk. Den flöt sakta som livet självt där nere, och den brusade icke, om icke någon gång på våarna. »Det var en gång — — —» skrev jag. Staden finns kvar, men idyllen är borta. Fabriksskorstenar sikta som moderna och långskjutande kanoner mot Guds himmel och ett nytt släkte som ej har känsla för tradition, befolkar stenshusen.

Borgmästarstenarne äro avlägsnade och det finns icke mera några bondkvarter — gårdar, där bönderna togo in om torgdagarna med sina skjutsar och där hästarna stodo till kvällningen och tuggade hö och malde havre och viftade bort flugorna, medan husbönderna gjorde affärer på torget.

Denna stad var särskilt fin och befolkad av original, sådana som senfödda generationer ej ha tid att producera. Klassskillnaden var sträng och utpräglad. Å ena sidan gamla pensionerade officerare med mer eller mindre högadliga namn, gamla fröknar med anor från Blotsven, gamla Erik den Helige, som delvis levde på tradition och delvis på förmögnare släktingars godhet och samhörighetskänsla. Å andra sidan borgarne, handelsmännen, vilkas existensberättigande från de gamla stelbenta och under anor dignande herrarnes och de krokryggiga gamla fröknarnes synpunkt var mer än tvivelaktigt. Men denna ståndsskillnad betraktades från båda håll som helt naturlig och oantastlig. Det fanns ett förmedlande element mellan lägren och det var prästerskapet, i dess högsta instans representerat av kontraktsprosten och ledamoten av Kongl. Nordstjärneorden, som residerade i den gamla prostgården, som också var en idyll, där den låg i sin park några minuters väg utanför en av tullarne, omgiven av en uråldrig trädgård av stora dimensioner, där man kunde gå vilse bland äpple-, päron- och körsbärsträd, krus- och vinbärsbuskar, hallonsnår och jordgubbsland — för att icke tala om allt som hör till en riktig köksträdgård. Denna prostgård styrdes med järnhand av prostinnan, en gammal dam, som icke endast var hemma i ett lanthushålls alla mysterier, utan också hade andliga intressen — icke bara religiösa. Hon hittade i det åldriga biblioteket, där de franska klassikerna stodo i oklanderlig ordning med vackra band från förra sekelskiftet och hon var icke heller främmande för det av modern lit-

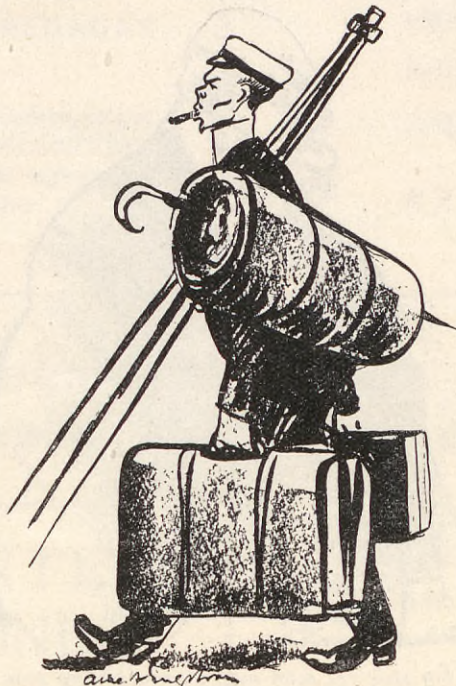

teratur som fann vägen till stadens boklåda. Hon citerade gärna franska, kloka bonmots från upplysningstiden och hon gjorde det med den accent som är — eller var — typisk för trakten — en oefterhärmlig klunk på bokstaven l.

»Que nos destinées s'accomplissent!»

Jag hade nyss lämnat Uppsala för att beträda konstnärens törnbeströdda stig.

Men jag fann snart, att man icke kan nå stjärnorna utan att behöva passera en del molniga och alltså ganska kalla rigioner. Jag svarade således tacksamt på en annons och befann mig en dag till min överraskning helt plötsligt placerad som informator för en ung släkting till kontraktsprosten Ahlenius — just i ovan nämnda idyll och desslikes omgiven av en bukett unga, delvis högadliga flickor, som under ledning av kontraktsprostinnan skulle lära sig sköta ett hem, i fall ödet skulle bestämma dem för äktenskapets risk och fröjder.

”Jag hade nyss lämnat Uppsala — — —”

Jag skall aldrig glömma den dag, då jag introducerade mig själv i det kontraktsprosterliga hemmet. Jag kom från järnvägsstationen dinglande med en ålderdomlig kappsäck, ett smalbent, hopfällbart stafli, ett hemmagjort målarskrin och en s. k. rem, som innehöll ett bomullsparaply och en överrock. För övrigt hade jag studentmössa och en fruktansvärd cigarr, vilken senare jag dock efter klok överläggning med mig själv kastade bort vid prostgårdens grind. Jag kände mig som Runebergs resande student, den dag, han

anträdde sin första resa. Och jag försäkrar, att det icke var lätt att bestiga flustret på denna bikupa av unga flickor, alla nyfikna på mig och med ögonen lysande, kisande, blixtrande av äventyr och skämt och rackartyg.

Jag medger att jag också såg något fantastisk ut. De av mina jämnåriga, som erinra sig den tidens klädedräkt, komma nog ihåg, att smokeningen infördes i landet i slutet av 80-talet eller början av 90-talet. Jag var iförd en smoking, sydd i Ingatorps socken i Jönköpings län av skräddare Frisk. Den var med all säkerhet Sveriges kortaste smoking. Till den bar jag landets högsta krage och en laxfärgad halsduk, fastsatt med en knappnål, för att den icke skulle blåsa upp vid stark vind eller oförsiktiga rörelser. Jag hade tagit på mig smokeningen med tanke på min sena ankomst till prostgården, väl vetande att kostymen som midagsdito var fullkomligt korrekt.

Men tänken er själva, oh, senfödda flickor, denne oklanderligt ekiperade man bärande stafli, kappsäck, rem, målarskrin etc. under brännande sol och transpirerande. Därtill bar jag Sveriges minsta helskäg, artistiskt modellerat av Göteborgs skickligaste barberare.

Nåväl! Prostinnan mottog mig, betraktade mig något kritiskt, presenterade mig för flickorna — ty kontraktsprosten sov — och sade just den sentens jag nyss tillät mig citera — Napoleons avsked till Bernadotte: — Que nos destinées s'accomplissent!

Och jag befann mig efter en kort introduktion hos min blivande elev bofast i prostgården.

När jag om några minuter insett, att den kostym jag burit i min kappsäck, betydligt överträffade smokeningen, vilket plagg endast som hörsägen befann sig i den lilla stadens vivörens medvetande, och bytt om, var jag den unge studenten igen och icke längre den misslyckade eleganten. Flickorna följde mig med

lysande ögon, och jag började ana, hur svart-sjukan grasserade i deras unga hjärtan. Det vidunderliga och farliga, det bohemiska och lockande, som alltid dragit kvinnors själar till artister, började verka, och jag kände mig lugn. Men nu vill jag sluta berätta om detta! Nu vill jag övergå till de original jag träffade i denna lilla stad. Jag tror, att kontraktsprosten var det största. Hela staden bestod för övrigt av original.

Gick jag någon gång på uppdrag av prostinnan för att inköpa något till middagen — ty gästfriheten var lag i huset — hos charkuterihandlanden Kallergren, tog han alltid avsked med orden: — Tack, kandidaten, sov så hjärtligt!

Jag uppfattade detta avsked i början som ett diskvalificerande av min kapacitet som lärare, men jag lugnade mig, då jag snart fick höra honom säga: Tackar allerödmjukast, nådig grevinnan! Sov så hjärtligt! Tack herr överste, sov så hjärtligt!

Eller handlande Wideström, som använde bondkvickheter, värda ett bättre öde! Då en av de unga kvinnliga pensionärerna en dag skulle köpa en boll åt en liten pojke och hon uttryckte sin ledsnad över att det icke fanns någon större boll, sade han på sitt oefterhärmliga sätt:

Bollen är nog bra, man får bara lov att kasta flera gånger med den!!

Detta är ju kvickt. Eller var kanske kvickt!

Men det största originalet var kontraktsprosten själv. En stor fet man med en underläpp, som på pricken liknade ett halvt franskt bröd. På grund av dess storlek kunde han icke uttala bokstaven f, utan den lät alltid som ett ph med verkligt uttal av båda konsonanterna. Detta lilla fel glädde oss unga i hög grad som omväxling under de långa predikningarna, dit de voro befallda. Han ägde också — utom detta fel — en stor hund, som kallades Box, men även »Adjunkten», emedan han var helsvart med vitt skjortbröst. Varje söndagsmorgon, när kontraktsprosten skulle gå till kyrkan, stängdes Box in, men lika säkert befann han sig efter en kvarts timme vid kyrkdörrarna och slank med samma regelbundenhet in. Först sprang han några minuter omkring i kyrkan, men när kontraktsprosten gått för altaret, hoppade Box över altarringen och satte sig med djupf allvar på präglat i sina drag bredvid sin herre. Han höll sig lugn hela tiden, ända tills prosten mässade: Med eder vare ock Herran!

Då började Box fungera och upphävde ett verkligen sorgligt illvrålande, ty prosten mässade som en gammal fattigstukering.

Middagarna hos Ahlenius — jag me-

”Pensionerade officerare och gamla fröknar.”

nar vardagsmiddagarna — voro prövande för oss unga. Han tillät aldrig något prat eller skämt vid bordet. Om någon, bland dem jag, någon gång yttrade något, lade han ifrån sig kniv och gaffel och blängde på syndaren, tills denne kände lust att krypa under bordet. Vi tvungos äta frukost kl. 1/2 8, en onaturlig tid för ungdomar, som vilja vara ute och svärma om sommarkvällarna. Stundom fingo vi besök av en hans son, som studerade i Lund. Denne var van att betrakta somrarna som vilotider och låg om morgnarna, så länge han behagade. Han bodde i en flygel på gården ungefär 20 steg från stora byggningen, men passade aldrig på vid den tidiga frukosten. En dag lät kontraktsprosten kusken Johansson spanna parhästarne för stora droskan och köra fram till flygelns dörr. Sonen sov fortfarande och resultatet blev lika med ± 0 .

Men det hände att kontraktsprosten ibland var borta på ämbetsresor och då togs skadan igen av oss levnadslustiga ungdomar. Vi dansade — vilken bla-

Albert Engström

”En stor fet man med en underläpp som liknade ett halvt franskt bröd.”

mage! — vi promenerade sent in på nätterna! Men jag undrar om nutidens ungdom använder sig av så oskyldiga nöjen som vi?

Samtidigt voro vi nyfikna på livet — men det liv, vi undrade på, tog sig mest uttryck i litteraturen. Och det lästes mycket i prästgården, fast en del böcker efter den tidens smak och lagar kanske icke voro så lämpliga för unga själar. Om det där har jag fått reda på detaljer sedan, ty jag var blyg och barnslig — och kär.

Just då hade Laura Marholms (pseudonymen Stella Cleve) böcker »Berta Funke» och »Pyrrhussegrar» kommit ut och väckte intresse hos de unga flickorna såsom

de unga flickorna såsom varande högst omoraliska. De stängde in sig och läste och släppte icke in prostinnan för att icke skada hennes gamla moral. Antagligen skulle dessa böcker nu verka som långkatekeser på moderna ungdomar.

Och hur oskyldigt de verkade på dessa unga flickor, bevisas av de nöjen de skaffade sig på egen hand. Två 17-åringar bodde i ett vindsrum, som låg ovanför kontraktsprostens lya. Där spelades teater av alla sorter. En kväll spelades Pyramus och Thisbe ur Midsommarnattsdrömmen. Iklädda nattsjortor med skärp om livet och nattpåsarna på huvudet dödade de varandra med var sin linjal och lade sig bredvid varandra, noga efter mönstret på Operan i Stockholm. »Muren» var en hembiträdesspegel, som slog dem på näsan, när de viskade de klassiska kärleksorden till varandra. En annan kväll spelade två flickor scenen ur Den Stumma, då Fenella kastar sig ned i kratern efter att förut genom våldsamma gester låtit den obefintliga publiken förstå hennes sorg och ruelse. Kratern var en soffa och »birån» kraterkanten. När Fenella vårdslöst vräkte sig på huvudet i soffan, brakade botten ned med en faslig skräll och i nästa ögonblick hördes kontraktsprostens gråtmilda, men arga röst i trappan:

— Vad gör ni? Jag tror ni mörda varandra.

Varuppå spektaklet avblästes.

Prästgården hade en stor oinbyggd vind med ordentliga fönster. Där spelade flickorna Mefistofeles i månskenet om augustikvällarna. En Stockholmsflicka hade inackorderats och försökte bräcka de andra med historier om kadetter och moder. Hon fick leka med bara som Mefistofeles och anmodades att sitta på brandmuren, som låg i skuggan och en gång i minuten utstötta ett vilt Ha! Ha! Ha!

De andra flickorna tyckte att Stockholmsflickan var »fånig».

O, du heliga ungdom!

*

*I varje bildat hem
i Västra Sverige
läses*

**GÖTEBORGS
MORGONPOST**
Göteborgs största morgontidning

*Den största tidningen
det bästa annonsorganet*

för nordvestra Skånes rika lands-
bygd och Helsingborgs stad är

**HELSINGBORGS-
POSTEN**

GAMLA FÖRNÄMA TRADITIONER
TIDNINGSTEKNISKT UP TO DATE
LÄSES INOM ALLA SAMHÄLLSKLASSER

JÖNKÖPINGS-POSTEN

(GRUNDAD 1864)

DAGLIG LÄNSTIDNING FÖR JÖNKÖPINGS STAD OCH LÄN

LÄNETS ÄLDSTA, MEST SPRIDDA
OCH LÄSTA TIDNING SAMT MEST
ANLITADE ANNONSORGAN

VARANNANDAGSUPPLAGAN

JÖNKÖPINGS LÄNS NYHETS-
OCH ANNONSBLAG

UTKOMMER

MÅNDAGAR, ONSDAGAR, OCH FREDAGAR

Vid annonsering i dessa tidningar samt halvveckoupplagan
SVENSKA POSTEN, spridd över hela landet, och HUSKVARNA
POSTEN — sammanlagt över 30,000 ex. — alla utgivna från
samma officin, billiga gemensamhetspriser.

LÄMPLIGASTE ANNONSORGAN
FÖR LANDSKRONA MED OMNEJD

ÄR

**KORRESPONDENTEN
LANDSKRONA TIDNING**

GRUNDLAGD 1836

NI KAN ICKE ERHÅLLA
NÅGOT BÄTTRE ANNONS-
ORGAN I NORRLAND!

SUNDSVALLS TIDNING

NORRA SVERIGES STÖRSTA OCH
MEST SPRIDDA TIDNING. LÄSES
INOM ALLA SAMHÄLLSKLASSER
DAGLIGA UPPLAGAN 13,500 EX.

BEGÄR ANNONSOFFERT

~~~~~ T I D N I N G ~~~~~
FÖR FALU LÄN OCH STAD

DALARNE ENDA DAGLIGA TIDNING, ÄGER
JÄMN SPRIDNING ÖVER HELA LÄNET, FÖR-
NÄMLIGAST BLAND DEN MERA BURGNA OCH
~~~~~ KÖPSTARKA PUBLIKEN ~~~~~

FÖRDELAKTIGT ANNONSORGAN FÖR DALARNE

KRISTIANSTADS LÄNS TIDNING

DAGLIG MORGON-
TIDNING FÖR KRIS-
TIANSTADS STAD
--- OCH LÄN ---

E F F E K T I V
ANNONSTIDNING

Nerikes-Tidningen ÖREBRO

är med sin upplaga
C:a 11,000 ex.

ÖREBRO LÄNS MEST
SPRIDDA TIDNING
OCH SÅLEDES LÄNETS
FRÄMSTA ANNONSORGAN

Alla närkingar böra läsa Nerikes Tid-
ningen och alla affärsmän och industriidkare
som vilja erhålla förbindelse med Nerikes befolk-
ning, annonsera i

Nerikes-Tidningen

Jämtar i övriga delar av landet
bibehåll kontakten med hembygden
genom att prenumerera på

JÄMTLANDS TIDNING

som innehåller allt nyhetsmaterial
av värde från de olika orterna i
länet. Utkommer i modernt, 6, 8
och 12-sidigt format.

Den som vill träffa den köpkraftiga
publiken av alla samhällsklasser bör
annonsera i

JÄMTLANDS TIDNING

PRENUMERATIONSPRIS:
Helår kr. 10.—. Halvår kr. 6.—. Kvartal kr. 3.50.

SÖRMLANDSPOSTEN

är Eskilstuna stads och jämväl länets
enda morgontidning med en jämn
spridning bland handels och indu-
striens folk. Vill Ni träffa Sörm-
lands köpstarka befolkning måste
Ni annonsera i

SÖRMLANDSPOSTEN ESKILSTUNA

BEGÄR ANNONSOFFERT

GOTLANDS FÖRNÄMSTA DAGLIGA TIDNING

ÄR

GOTLANDS ALLEHANDA

VILL NIGÖRA AFFÄRER
PÅ GOTLAND, BÖR NI

ANNONSERA I

GOTLANDS ALLEHANDA

UPPLAGAN 8,000 EX.

DÅ GOTLANDS FOLKMÄNGD ÄR
C:A 56,000 PERSONER, KAN NI
LÄTT RÄKNA UT ATT

GOTLANDS ALLEHANDA

LÄSES I VAREDA STUGA PÅ ÖN.

NYASTE KRISTIANSTADSBLADET

KRISTIANSTADSBYGDENS
OJÄMFÖRLIGT MEST
SPRIDDA TIDNING

PRENUMERERA PÅ
ANNONSERA I

NYASTE KRISTIANSTADSBLADET

Upsala Nya Tidning

Upsala stads och läns
mäst spridda tidning

TOTALUPPLAGA
C:a 17,000 EX.

Glöm ej att annonsera i

Upsala Nya Tidning

PLATS-annonser (lediga platser
och platsökande) införas i
båda uppl. av **Norlandsposten, Gelle,** för
10 öre ordet (dock minst kr. 1:50). Räkna
orden och sänd beloppet i frimärken eller
skriv å postanvisning.

LJUSDALS TIDNING TRYCKERI A.-B.

LJUSDAL

utgiver

LJUSDALS TIDNING

OCH

LJUSDALS POSTEN

FÖRNÄMSTA ANNONSORGAN
för Hälsingland o. Härjedalen

Enda tidningar som tryckas och utgivas i Ljusdal

SÖDERHAMNS- KURIREN

NYHETS OCH AN-
NONSTIDNING FÖR
SÖDRA HÄLSINGLAND

HAR STOR OCH JÄMN SPRID-
NING BÅDE I STADEN OCH PÅ
LANDSBYGDEN OCH LÄSES
INOM ALLA SAMHÄLLSKLASSER

Den som vill nå den stora publiken
inom detta område annonserar därför i

SÖDERHAMNS - KURIREN

G O D V E R K A N

gör annonsering i

ÖRESUNDS-POSTEN

(GRUNDAD ÅR 1847)

HÄLSINGBORGS OCH ORTENS
ENDA FRISINNADE TIDNING

Spridd inom alla klasser

VÄSTERVIKS-POSTEN

är Norra Kalmar läns enda mor-
gontidning och till följd därav
ortens bästa annonsorgan. Utkom-
mer även söndagar. Innan an-
nonsorder uppgöres för 1925 torde
herrar annonsörer göra klokt uti
att först infordra offert av oss.

VÄSTERVIK

Men när jag tänker efter riktigt noga undrar jag, om icke den gamle överstelöjtnanten var stadens största original. Och det mest sympatiska!

Han var änklings sedan många år, och en av hans döttrar var just inackorderad i ovanbeskrivna prästgård. Han var en gammal herre med utpräglade vanor och jag vet knappt varför vi träffades, ty jag hade ännu icke skaffat mig vanor. Antagligen var orsaken att vi målade båda två fast på helt olika sätt och efter skilda principer.

Han var en fin gammal man, men jag undrar om Sverige har haft ett till så fullödigt original som han. Han hade anlag åt alla håll. Han skulle ha kunnat bli musiker, målare, författare, vad som helst! Då jag gjorde hans bekantskap, var han gammal och mycket döv, pensionerad sedan många år, och hade indelat sin dag efter klockan. Han målade vissa timmar, skrev ett par, broderade ett par, spelade piano på bestämda tider, promenerade på ännu bestämdare och åt så regelbundet, att den mest rigorösa läkarvetenskap skulle haft mycket att lära av honom.

Jag kommer ihåg första gången, jag hade nöjet att äta middag hos honom. Jag var ung och ogenerad, anvisades en plats och anmodades att ta en smörgås. Jag tog en smörgås och forskade på bordet efter något pålägg, upptäckte en fyrkantig ostbit och sträckte mig efter den för att decimera den med en millimeter-skiva.

— Uh, uh, uh! sade den gamle överstelöjtnanten och gav mig en allvarligt förebrående blick — osten sköter jag själv.

Nu hade jag verkligen i mitt unga liv åtskilliga gånger träffat gamla herrar, som uteslutande ägnat sig åt ostens behandling på smörgåsbordet, så att jag blev icke direkt förvånad, men den indignation, som strålade ut ur hans ögon och brummade i hans röst, vart mig något för stark. Jag grep osten och höjde ostkniven med avsikt att skära.

Överstelöjtnanten berövade mig ostbiten och skar med fullkomligt ingeniörs-mässig beräkning och ömskicklighet och målmedvetenhet en absolut matematisk figur av tredje dimensionen ur ostblocket, serverade mig och sade: — Kandidaten bör observera, att osten sköter jag själv!

Jag rörde aldrig osten sedermera under de många middagar jag hade nöjet aväta hos honom.

Jag hade mera nöje av att studera honom och konstatera, hur konsekvent han var som original. En viss dag i veckan gick han till frökarna Jubel på Drott-

ninggatan och köpte silke till sina broderier. En viss dag kompletterade han sitt förråd av färg. På slaget två bestämda dagar i veckan kommo tre gamla officerare hem till honom och spelade kort, fingo två toddar var och supé med kallskuret.

Mig gillade han inte egentligen. Han tyckte, att jag inte gjorde min palett ren tillräckligt. Själv var han ytterst noga med rengöringen av denna möbel och sparsam med färgen. Den minsta kubikmillimeter, som blivit över efter hans målning, som varade två timmar, uppfångades med palettkniven och placerades på ett porslinsaskfat, på vilket hälldes vatten.

Han gick aldrig ur vägen för någon människa. Men särskilt förargade det honom, om någon gick före honom och icke gick fort nog. Han gick alltid på de tuktade gatstenarna. Gick någon för sakt före honom, slog han personen, utan hänsyn till ålder och värdighet, på benen med sin käpp och utstötte några arga »Uh — uh — uh!»

Han var en gammal feodalfigur. Hans skräddare, en liten beskedlig man som hette Askenberg, blev alltid hemskt utskälld och benämndes »herrn», vilken behandling han mottog med ödmjukt sinne och många bugningar.

Det enda överstelöjtnanten av egen drift gjorde för hushållet var att köpa sin kära ost, och glad var han, om han kunde komma över någon riktigt levande. Då var det hans stora nöje att lägga ner osten i brännvin och njuta av »matkarnes»

drunkning. »De dö en ljuvelig död!» sade han.

Men det kunde hända, att han efter middagen satte sig vid pianot och spelade »något riktigt». Jag tror, att bland det han gillade mest, var Barberaren. Jag glömmar icke hans gråa skägg mot pianots rödbruna färg och hans glasögon, som speglade och reflekterade allt efter hans rörelser.

En gång varje vecka bjöd han mig på precis ett glas punsch i Stadshusträdgården. Bjöd mig, som varit klubbmästare i Östgöta nation i Uppsala! Och då talade vi om konst. Han försäkrade, att jag icke kunde bli konstnär, därför att jag icke gjorde ren min palett efter hans principer. Och han var övertygad om att vi, som sysslade med något så ålderdomligt som målning, mycket snart skulle distanseras av fotograferna, särskilt om de började fotografera med färg.

Men osten var hans särskilda fluga. Den köpte han som sagt själv och ville icke ha den i trekantig form utan fyrkantig, vilket alla osthandlare reagerade emot. Men osthandlarna serverade vördnadsfullt det överstelöjtnanten behagade och gömde på protesterna, tills han lämnat butiken.

Gamla fröknar gillade han icke. En ung släkting till honom gick i gymnasiets sista klass och fick aldrig vara i fred för tanter, som dagligen hälsade på den unge mannen för att höra efter, om han verkligen med flit och allvar läste på studentexamen. Så småningom blevo deras besök för många och för besvärande. Då skaffade han sig ett par levande snokar, som han lät rinna omkring i sitt rum. När tanterna en dag lupo för att inspektera och komma in i hans rum, möttes de av ett par fruktansvärda snokar, som i deras fantasi vordo till pytonormar. De svimmade ögonblickligen och kommo aldrig tillbaka.

Då log den gamle överstelöjtnanten — när ryktet på käringpost spritt sig i staden.

Men osten — — —

En vacker dag gick överstelöjtnanten på sin obligatoriska promenad och halkade. Han bröt benet, blev hemforslad och omskött. Hans dotter kom och skötte om honom. När han välspjälkad och gipsad låg i sängen, frågade hon:

— Kan jag göra pappa någon tjänst mera? Det ser ut som om pappa vore orolig för något.

— Jag bara ligger och undrar, vem som skall skära osten om middagarne!

Mera kan man icke begära av ett gammalt original.

Alfred Engström

»Särskilt förargade det honom om någon gick före honom.»

Adventsöndag på Skansen.

Rimfrostoit i dag står Skansen,
det är söndag och advent.
Uti all den vita glansen
hänger torr midsommarkransen
ibland löv, som är förbrännt.
Vördnadsbjudande Seglora
kyrka står bland kala trån
och en kulla ifrån Mora
vandrar fridfull, ung och vän.

På sin sten ett lodjur sitter,
Skansens gamla gula lo
lyssnar dolsk till fågelkvitter,
gör ett krumsprång, fräsen, spritter,
spärrar ut sin skarpa klo;

håren resas — ej han gitter
— tassar bort till unket bo.

Tjädertuppen stjärten slokar
— sidenglans på blåsvart kropp!
Blir han ilsken, blodet kokar;
under fångenskapens lopp
blev han tam bland tama tokar,
plockar korn ur tråg och kopp.
— Drömmer han om mörka krokar,
granars gömslen, furors topp?

Ryggåsstugans skorsten ringlar
rök, som stiger mot det blå,
och en skällkos klocka pinglar;

dagen avtar, skum och grå.
Rimfrost täcker rönn och apel,
istapp fransar stuguknut.
— Ifrån gammal kyrkostapel
en adventssång brusar ut.

Mörkret skymmer över Skansen,
det är söndag och advent.
Uti all den vita glansen
hänger torr midsommarkransen
ibland löv, som är förbrännt.
Vördnadsbjudande Seglora
kyrka skymms av svarta trån,
— liten kulla ifrån Mora
vandrar tyst och tankfull hän...

EBBA von SETH.

Pius och Pytia.

(Forts. fr. sid. 31.)

henne, som vore hon för var gång det mål, mot vilket de avfyrades. Hon höjde sitt glas mot grannen: Var barmhärtig, bad hon.

— Det kan jag inte, sade den andra. Tvärtom, jag måste ju säga er, att ni är anklagad för att ha varit älskarinna åt Pius, som dock är gift. I detsamma hon sagt det, greps hon av rädsla för vad hon gjort. Hon hade väntat, att Pytia lättad och lite brydd skulle med ett skratt och en axelryckning avfärda detta orimliga rykte. Men hon blev med ens oerhört allvarsam, sysselsatt och beslutsam. Som genom ett trollslag hade hon återfått sin värdighet och överlägsenhet, så långt hade medlet verkat.

— Jag är er ytterligt tacksam, fru Smitt, sade hon. Nu då jag känner grunderna för kommitténs handlingssätt, skall jag icke vila förr än jag rentvått mig från denna grundlösa beskyllning.

— Icke vila! Fru Smitt bleknade.

— För Guds skull, fröken Ferting, sade hon, akta er för att göra offentlig skandal, då är ni förlorad.

— Icke offentlig, sade fröken Ferting obeveklig. Jag är ju god vän med Pius' fru. Det finns dessutom så många andra, som kan bevisa mitt alibi för fru Bergh och resten av kommittén. Detta missförstånd måste uppklaras och ryktes-smidaren måste uppsåras. Ja, kära fru Smitt, jag skall lova er en sak, jag skall inte med ett ord antyda, att det var ni, som öppnade mina ögon.

Gerda gjorde ännu några försök att förstå Pytia att inse, att hon bara skulle göra saken värre genom att rentvå sig. Men då hon såg, att det var hopplöst, drog hon sig maktlös tillbaka.

— Aldrig mer skall jag försöka hjälpa någon människa att leva vidare, bedyrade hon.

Ett par dagar senare besökte henne den gamla ordföranden. Hon ville på inga

villkor ta för god fru Smitts avsägelse, hon måste kvarstanna i kommittén. Vad var det för mening att göra sig solidarisk med fröken Ferting, som till på köpet nu visade sig komplett tokig. Hon hade inkommit till kommittén med en lång skrivelse, beledsagad med intyg från östan och västan om hennes sedliga vandring. Framför allt var hennes samvete rent i fråga om redaktör Skotte (Pius) man kunde fråga hans fru och alla deras gemensamma bekanta, till exempel fru Smitt. Och hon hoppades, att sedan kommittén övertygat sig om sitt beklagliga misstag, den skulle veta att ge henne upprättelse.

Fru Bergh drog upp skrivelsen ur sin portfölj och överlämnade den till genomläsning. Gerda genomögnade den hastigt. Den var författad med ett fruktansvärt allvar. Den var fullkomligt övertygande. Den innehöll förkrossande bevis på att fröken Ferting (Pytia) var oskyldig i fråga om redaktör Skotte, (Pius).

— Man har nog gjort henne orätt, mumlade hon. Jag tycker hon borde få komma med i kommittén.

— Nu mindre än någonsin, sade fru Bergh bistert.

— Då kan inte jag ta tillbaka min avsägelse.

— Det måste ni, fru Smitt.

— Jag skall be min man komma in, sade Gerda fegt, han vet.

Det var osanning, ty han visste icke, vad som hänt på middagen mellan hans hustru och Pytia. Men han gjorde en utväg för henne ändå, han försäkrade nämligen fru Bergh, att han som läkare måste sända sin hustru utomlands på fjorton dagar.

Det var på denna resa hon träffade Pius i en hotellvestibul i Amsterdam. Hon trodde, att hennes sjuka samvete skapat en förvillande likhet, men vid närmare påseende befanns han vara verklighet. Det var Pius, skönare än någonsin med hela den stora världens romantik omkring sig.

— Men varför är ni inte kvar i Kina, Pius? frågade hon

— Ja, jag säger mig själv detsamma, svarade han. Jag skulle ju Gudbevars resa hem till familjen. Men vid min ankomst till London fann jag en stor Sverige-post full av beskrivningar över vilka krampaktiga ansträngningar Pytia gör för att bevisa, att hon inte varit offer för min förförelsekonst. Och så reser jag hellre till Italien, jag kan inte se mina bekanta i ansiktet, jag är omöjliggjord hemma för en längre tid.

— Men Pius, så rysligt.

— Vad jag skulle vilja veta är, sade Pius och lekte med sin revolver, som han drog upp ur revolverfickan på sin kaki, varför denna kvinna satt i gång en sådan historia. Jag har aldrig gjort henne något. Men jag skall. Jag ämnar skriva till vår gemensamma tidning, att antingen hon eller jag måste lämna den. Så får vi se.

Så där ja, nu var det kommet så långt, att Gerda Smitt måste tala sanning.

— Pius, sade hon med darrande stämma, hör på mig först, innan ni gör något. Det var jag, som ingav henne denna idé. Jag behövde avlänka hennes uppmärksamhet, ja det är en lång historia.

Pius stoppade tillbaka revolvern i fickan och tog den lilla kollegan i båda axlarna.

— Se på mig, sade han. Er, lilla Gerda, har jag visst gjort illa en gång. Men aldrig trodde jag, att ni skulle hämnas så.

— Det var inte hämnd, sade hon, jag hämnas aldrig.

— Men jag alltid, sade han, och det skall ni få märka.

Men hur han hämnades på Gerda Smitt, det hör inte hit. Här börjar en ny länk i den kedja av äventyr, som bildar ett människoliv.

Elin Wägner

Ni kan själv sticka

denna vackra kofta.

Ni kan själv sticka såväl Edert som hela Eder familjs behov av tricovaror, såsom strumpor, tröjor, benkläder, scarvs, tricoträcker m. m. genom att köpa en stickmaskin från

A.-B. PER PERSSONS VÄF- & STICKMASKIN
STOCKHOLM

Kostnaden för maskinen är snart inbesparad. Persson-Maskinerna äro praktiskt taget outslitliga och de mest ekonomiska som finnas.

Gyllenhammars

HAVRE- MUST

PROESSDORF

SÖNDAGEN DEN 14 DEC. 1924.

Pris Kr. 1: 50.

N:R 50 B. UPPL. A.